

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

DOMÁCÍ NÁSILÍ

DOMESTIC VIOLENCE

Vedoucí práce:

PhDr. ThDr. Václav Mitáš, Th.D

Autor:

Veronika Sixtová

Praha 2010

Anotace:

Bakalářská práce „Domácí násilí“ se zabývá zejména násilím mezi partnery, tedy partnerským neboli intimním násilím.

Charakterizuje jednotlivé druhy a formy násilí, hledá příčiny násilného jednání a snaží se popsat profil oběti ale i pachatele domácího násilí.

V neposlední řadě se snaží nastínit, kam se oběť může v případě týrání obrátit, a jak by měla vypadat efektivní pomoc pro oběti domácího násilí.

Zmiňuje několik případů z praxe, na kterých ukazuje jasné a velmi často opakované prvky jednání, které nazýváme násilím.

Annotation:

The bachelor's elaboration „ domestic violence“ engages in violence aminy partner so the partner and intimate violence.

It includes individually kind and forms of violence and look for a cause of violency behaviour and try to describe the profil of victim but so a culprit.

At the last try to sketch the possibility where the victim can invert in the cause domestic violence and how it should look efective help for the victim of domestic violence.

The bachelor's elaboration touch on several cause from the practise and on this causes show the clears and so many times repeat the element sof behavior, which we called violence.

Klíčová slova: Domácí násilí, partnerské násilí, týrání, oběť, pachatel, pomoc, rodina

Keywords: Domestic violence, partner violence, tormend, victim, culprit, rescue, family

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze 7. dubna 2010

.....
Veronika Sixtová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat zejména mému vedoucímu práce PhDr. Václavu Mitášovi, za jeho snahu zprostředkovat mi potřebné informace a jeho ochotu a k naší vzájemné spolupráci. Dále bych chtěla vyjádřit velké díky ředitelce občanského sdružení ROSA za její vřelý přístup a obohacující informace.

OBSAH

ÚVOD	7
1. OBECNĚ K POJMŮM NÁSILÍ, AGRESE, AGRESIVITA	9
1.1 Agresivita a agrese.....	9
1.1.1 Příčiny vzniku agresivity	9
1.2 Pojem násilí	11
1.2.1 Násilí – pohled do historie	11
2. DOMÁCÍ NÁSILÍ	13
2.1 Možné definice a význam pojmu domácího násilí	13
2.2 Výskyt domácího násilí	14
2.2.1 Výskyt domácího násilí na ženách.....	15
2.3 Příčiny vzniku domácího násilí	16
3. DRUHY, FORMY A RIZIKOVÉ FAKTORY DOMÁCÍHO NÁSILÍ, MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ.....	20
3.1 Druhy domácího násilí.....	20
3.2 Formy domácího násilí	20
3.3 Rizikové faktory domácího násilí.....	22
3.4 Mýty o domácím násilí	23
4. PROFIL PACHATELE, PROFIL OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	26
4.1 Osobnost (profil) pachatele (násilníka)	26
4.2 Osobnost (profil) oběti.....	29
5. PROČ OBĚŤ NEODEJDE?.....	31
5.1 Manžel, partner = otec dětí.....	33
5.2 Psychické důsledky prožitého násilí.....	35
6. POSTRAUMATICKÁ STRESOVÁ PORUCHA	36
7. STOCKHOLMSKÝ SYNDROM.....	38
8. MOŽNOSTI POMOCI TÝRANÝM ŽENÁM	39
8.1 Občanské sdružení ROSA	41
9. DĚTI JAKO SVĚDCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	43
9.1 Důsledky partnerského násilí na děti, jeho svědky	43
9.1.1 Psychické projevy	43
9.1.2 Psychosomatické projevy.....	44
9.1.3 Poruchy chování.....	44
Příznaky dětí, které byly vystaveny domácímu násilí.....	45
10. PRÁVNÍ NORMY TÝKAJÍCÍ SE DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICE	46
10.1 Trestní zákon	46

10.2 Vykázání v roce 2008	47
10.3 Intervenční centra a jejich vytíženost	48
11. PŘÍKLADY Z PRAXE	50
11.1 Kazuistika č.1	50
11.1.1 Rozbor kazuistiky č.1	52
11.2 Kazuistika č.2	53
11.2.1 Rozbor kazuistiky č.2.....	55
11.3 Kazuistika č.3	56
11.3.1 Rozbor kazuistiky č.3.....	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM LITERATURY	60

ÚVOD

Před několika lety bylo téma domácího násilí, dle mého názoru, jakýmsi tabu, o kterém se nemluvalo nahlas. Dnes, řekla bych, se situace poměrně zlepšila v tom ohledu, že se o této problematice více mluví a tím pádem i více ví. Oběti takového násilí vědí, kam se mají obrátit a vědí, že na těchto místech nebudou působit nedůvěryhodně, a že nebudou odsuzovány. Většina obětí ví, že organizace, kde jim bude nabídnuta pomoc, existují, ale jen malý počet obětí pomoc těchto organizací skutečně využije. Proč je tomu tak? Chtěla bych sama přijít na to, proč ženy tak dlouho zůstávají s partnery, kteří jim ubližují?! Chtěla bych vědět, kde je ta hranice, kdy se žena rozhodne jednat a pro svůj problém najít řešení.

Možná se mi nepodaří najít odpověď na všechny své otázky, ale v každém případě pokládám za nutné zdůraznit, že by se toto téma nemělo považovat za tabu. Je to sociální problém, o kterém by měla být veřejnost informovaná, protože právě dostatečná informovanost může být prevencí vzniku takového jednání. Je to problém, na který by se mělo nahlížet stejně, jako na jiné problémy. S důvěrou a bez předsudků.

Proč právě téma „domácí násilí“ ?

Kde se v lidech bere agrese, zlost, zášť nebo dokonce nenávisť? Jak je možné, že někdo může ubližovat bytosti, kterou má rád? Jak může někdo milujícího člověka ponižovat, utlačovat či snad bít? Spočívá právě v tomhle skutečná láska, tolerance a respekt? Můžeme to omlouvat slovy, že občas uletí každý, nebo že se to zkrátka někdy stane?

Každý z nás je samostatnou, svobodnou bytostí a my si musíme uvědomit, že nás nikdo nikdy nesmí omezovat či snad ovládat. A pokud tak někdo učiní, není to osoba, která by nás byla hodna, která by nás milovala. A když, tak jakousi sobeckou láskou, která je jedním z předpokladů k nepěknému chování.

Svou práci jsem nazvala velmi jednoduše souslovím „domácí násilí“. Uvědomuji si, že je to pojem velmi široký. Obecně do něj lze zahrnout nejen násilí partnerské (intimní), ale také násilí páchané na starých lidech, nebo násilí vůči dětem (syndrom CAN). Já se ve své práci věnuji především násilí mezi partnery.

Důvodů pro výběr právě tohoto tématu mám několik, ale jedním z nejpodstatnějších je moje osobní zkušenost s tímto jevem.

Velmi dobře si vzpomínám, jak před několika lety bylo domácí násilí naprostým tabu. Bylo pro mě zcela nepochopitelné, jak se může jeho závažnost tak přehlížet. Postupem času jsem si začala všímat, že se společnost problémem více zabývá. Jedna z kosmetických firem dokonce založila kampaň proti domácímu násilí a oslovila tak pomocí četných reklamních vstupů velké množství lidí. Jsou tu také media, kde se ve velké míře řešil nový zákon, týkající se vykázaní pachatele domácího násilí ze společného obydlí (kde žije spolu s obětí).

Já osobně toto vnímám velmi pozitivně a věřím, že to bude ku prospěchu větší informovanosti společnosti.

Čím více bude společnost o problému informována, tím méně bude inklinovat k bagatelizaci a zlehčování problémů spjatých s domácím násilím.

1. Obecně k pojmům násilí, agrese, agresivita

1.1 AGRESIVITA A AGRESE

Pokud bychom chtěli vymezit rozdíl mezi těmito pojmy, asi by se nám to nepodařilo. Jejich spojitost a sounáležitost je totiž veliká. Agresivitu si můžeme představit jako jakousi tendenci či pohotovost k násilnému způsobu reagování. Pojem agrese je potom samotný reálný projev agresivity, který má charakter násilí.¹ Kdybychom na tuto definici měli uvést příklad, řekli bychom, že agrese je například facka a agresivita může být to, co facke předchází. Například ostré zvýšení hlasu, zrudnutí, vztek. Zkrátka takové chování, ze kterého vyplývá samotná agrese, která bývá záměrnou aktivitou, jejíž cílem je dané osobě ublížit.

Podle Marie Vágnerové lze agresivní chování definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a poškozující živé bytosti, či neživé objekty.²

Při agresivním chování je tedy člověk poškozován nejen fyzicky, ale i psychicky. Lidé, kteří jednají agresivně, zřejmě chtějí dosáhnout svého, a mají pocit, že právě agrese je tím pravým prostředkem, jak k tomu dojít. Jen málokdy si uvědomují, že se dopouští něčeho protiprávního. Oni mají dokonce pocit, že ten, kdo je tu poškozený jsou oni sami a to proto, že osoba, ke které se chovají agresivně odmítá vyhovět jejich požadavkům.

1.1.1 Příčiny vzniku agresivity

Sklon člověka k agresivnímu chování bývá často podmíněn několika faktory. Jsou to především vrozené dispozice člověka, jeho získané zkušenosti, ale i aktuální podněty, které na něj mohou mít vliv.

I v agresivním chování může mít velkou roli dědičnost, tedy zmíněné vrozené dispozice člověka. Tím ale netvrdíme, že člověk zdědí násilné chování, spíše je v něm zakódováno jakési uchování stability, vytvoření společenské hierarchie a s tím spjatá následná obrana vlastního teritoria projevující se agresivním jednáním.

Je třeba uvést i somatopatologické předpoklady, které nejsou dány dědičností, nýbrž určitou změnou ve struktuře mozku. Takové odchylky mohou nastat po onemocnění, nebo po

¹ VÁGNEROVÁ, Marie.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2006. s. 757

² VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2006. s. 757

úrazu. „*Například pacienti s poškozením kůry čelních laloků mozku mohou být útočnější a agresivnější*“.³

Co se týče aktuálních podnětů, které mohou na člověka působit, zde je bezpochyby na místě zmínit zejména užívání psychoaktivních látek, jakými jsou například alkohol, nebo jiné nealkoholové drogy. Člověk, který je pod vlivem látky pak jen těžko kontroluje své vlastní jednání a přechod k agresi je tak velmi rychlý.

Sklony k násilnému jednání mohou mít také lidé, kteří trpí duševními chorobami. Zde je možné uvést jednání psychotiků, kteří jsou díky bludům nebo halucinacím přesvědčeni, že musí někomu ublížit.

No a v poslední řadě musíme zmínit vliv sociálních skupin a vliv výchovy na člověka. Velmi významným zdrojem raných zkušeností je rodina. Pokud jedinec v rodině vidí agresivní chování denně, pocítuje to, jako něco běžného a normálního, něco, co patří k životu. Chtě, nechtě si takové chování přenáší s sebou do svého dalšího života. Netvrdím, že by tomu tak bylo vždy a každý, kdo v rodině zažije agresivní přístup, se stane agresorem, jen tímto podotýkám, že vliv určité skupiny na jedince je velmi důležitý a neopomenutelný.

Neměli bychom ale ztotožňovat vliv sociální skupiny s výchovou, která je v rodině praktikována. Leckdy se rodiče mohou snažit vychovat dítě, tak jak uznávají za správné. Nevedou ho k násilí a snaží se v něm probudit lásku ke svým bližním. V takovém případě by se mohlo zdát, že dítě nemůže být nikdy násilníkem. Nesmíme však zapomínat na vliv sociálních skupin. Jedinec zejména v období puberty hledá sám sebe a jedním z prostředků, které mu k tomu pomáhají, jsou právě zmíněné sociální skupiny, v tomto případě – party vrstevníků. Pokud je právě tato skupina lidí pro něj to nejdůležitější, pokud má pocit, že tady se našel a uznává vše, co lidé ve skupině dělají, pak je pro něj samozřejmé stát se agresorem, protože vidí, že jakýsi jeho vzor to dělá také a je za to ostatními obdivován. Pak jakoby výchova v rodině byla naprosto zbytečná a vše, o co rodiče usilovali, přišlo vniveč.

O tak širokém tématu, jakým agrese bezpochyby je, by se dalo napsat ještě mnohé, ale to není přesným cílem mé práce. Chtěla jsem tímto jen zmínit, jak malý krůček je mezi agresí a domácím násilím.

³ VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s.r.o 2006, s. 759

1.2 POJEM NÁSILÍ

„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky, vydírání, zkrátka veškeré jednání, které působí újmu na fyzickém, psychickém nebo sexuálním zdraví. Jde o agresi jedné osoby vůči druhé, nebo vůči většímu počtu osob. Cílem takové agrese, jejíž projevem je násilí, bývá poškodit, ponížit, poranit, nebo dokonce zabít“.⁴

1.2.1 Násilí – pohled do historie

Co se týče například násilné činnosti páchané na dětech, existují důkazy o tom, že je tento jev starý jako lidstvo samo. *„Například už ve starověku docházelo nejen k odkládání dětí, ale i k jejich zabíjení. Byl to jakýsi způsob, jak omezit počet dětí. Když se podíváme do středověku, ještě zde jsou důkazy o tom, že nežádoucí děti byly opouštěny a ponechávány osudu. Pokud bylo dítě znetvořené nebo nemocné, bylo právě toto řešení považováno za přijatelný přístup. Ale to není vše, dokonce v novověké Francii nacházíme zmínky, jak byli novorozenci posíláni ke kojným, kde je jejich rodiče nechávali několik let, aniž by se o ně zajímali“.⁵*

Tyto přístupy ale nemůžeme hodnotit dnešními měřítky. O dítěti se v té době soudilo, že nemá duši, a bylo tak považováno za věc. Nejen děti, ale také ženy a služebnictvo, byly v řadě kultur považovány za majetek otce rodiny, který měl právo používat všechny druhy trestů. *„Kristovo poselství sice jasně mluví o rovnosti manželů, nicméně velmi často se argumentovalo textem Písma, kde se hovoří o tom, že muž je hlavou ženy, jako je Kristus hlavou církve. Jak je církev podřízena Kristu, tak mají být ženy podřízeny muži ve všem“.⁶* Proti této argumentaci o rovnosti muže a ženy bych se ale velmi ráda ohradila. Je zajímavé, že se v knize objevuje citace z Listu Efezským. Je to jistě přínosné, ale dle mého názoru, velmi zavádějící. Autorka sice uvedla, že by měly být ženy podřízeny muži tak, jako je církev podřízena Kristu, ale myslím, že by zde měly být uvedeny i další části Listu. A to zejména 5.kapitola Listu Efezským, konkrétně verš 25, kde se píše: *Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval“*. Dále pak verš 28: *„Proto i muži mají milovat své ženy jako své vlastní tělo“*. A nakonec verš 29: *„Kdo miluje svou ženu, miluje*

⁴ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004, s. 37

⁵ GJURIČOVÁ, Šárka, KOUČOURKOVÁ, Jana, KOUTEK, Jiří.: *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad. 2000. s. 12

⁶ Ef 5; 22-25

sebe. Nikdo přece nemá v nenávisti tělo, ale živí je a stará se o ně.“ Z tohoto příkladu můžeme vyčíst, že právě ona zmíněná podřízenost zde není uvedena jako synonymum pro totální manipulaci či snad agresi ze strany muže (pachatele, násilníka, agresora).

Co se týče samotného partnerského násilí, i v české historii je uvedena zmínka o tom, že ženy občas nesouhlasily s chováním svých mužů a obracely se na tehdejší soudy. Archiv metropolitní kapituly u sv. Víta, konkrétně kodex VI/11 udává: „*V roce 1482 žádala o rozvod před soudem pražského administrátora Dorota z Miličina, která žalovala svého muže kramáře Vacka pro ublížení na těle, způsobené ranou sekyry do hlavy, a žádala také rozvod. Muž doznal, že ženu uhodil sekyrou do hlavy a také ji třikrát bil, přičemž jednou proto, že mu nadávala. Prohlásil však, že nežádá rozvod, s ženou chce nadále být věrně a právně. Církevní soud rozhodl pro zachování manželství, sice připomněl, že muž nemá ženu být železnými nástroji, ale dodává, že pro její špatnost ji může bít prutem či holí, nebo tahat za vlasy*“.⁷

Z tohoto úryvku je zřejmé, že partnerské násilí není jen otázkou „dnešní doby“. Bylo tu a stále tu je, a i když dnes není rozdíl autority mezi mužem a ženou tak výrazně právně ustanoven, my si musíme uvědomit, že tento problém nelze bagatelizovat nebo přehlížet. A to zejména proto, že to není jen problém oběti, ale celé rodiny, v tomto případě bych si troufla říci, že dokonce celé společnosti.

⁷ GJURIČOVÁ, Šárka, Kocourková Jana, Koutek Jiří.: *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad. 2006. s. 74- 75

2. Domácí násilí

2.1 MOŽNÉ DEFINICE A VÝZNAM POJMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Samotným termínem domácí násilí se má na mysli především násilí mezi partnery současnými nebo minulými, v sezdaném či nesezdaném soužití. Takové násilí bývá často interpretováno jako intimní násilí nebo partnerské zneužívání.

Intimní násilí můžeme definovat jako: „*jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad dospělou ženou, k níž je pachatel v intimním vztahu, způsobující na straně oběti tíseň nebo újmu, přičemž intimním vztahem se rozumí vztah rodinný, partnerský či obdobný*“.⁸

Autorky této knihy nabízejí dva pohledy na domácí násilí. Ten první se na domácí násilí dívá v širším slova smyslu a charakterizuje ho jako násilné chování jednoho ze členů rodiny, které úmyslně podkopává tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena rodiny, nebo vážně poškozuje rozvoj jeho osobnosti. Užší pohled na tento pojem nám říká, že domácí násilí je vlastně jakýkoliv výskyt ohrožujícího chování, násilí nebo zneužití, a to jak psychického, fyzického, ale i sexuálního, ekonomického a sociálního.

Z posledních studií (uvedených ve zmíněné publikaci) Bílého kruhu bezpečí (občanské sdružení, které se zabývá pomocí obětem trestných činů) vyplývá, že se začíná odlišovat tzv. běžné domácí násilí manželských párů od tzv. patriarchálního terorismu. V prvním případě jde o konflikt manželů, kterým se situace vymkne z ruky a následky takového konfliktu nebývají vážné. V druhém případě jde o fyzické násilí, jehož iniciátorem je většinou muž. Frekvence takového násilí se stupňuje a následky jsou stále závažnější.⁹ Podle Bílého kruhu bezpečí (dále jen BKB) je takové násilí produktem tradičně pojímaných práv mužů ovládat své ženy, a obsahuje nejen fyzické týrání, ale i hospodářské podrobení, výhrůžky nebo izolaci.

⁸ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 46

⁹ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 49

Mně osobně je velmi sympatické vymezení domácího násilí v publikaci od Marie Vágnerové, která píše že je to „zneužití postavení a moci, kterou pachatel v rodině má. Projevuje se to zejména nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízenosti oběti a kontroly nad jejím životem“.¹⁰

A mezi neposlední vymezení pojmu domácího násilí uvedeme definici BKB. Organizace rozumí pod pojmem domácí násilí komplikovaný a strukturovaný problém, do něhož zahrnuje všechny projevy fyzického, psychického a sexuálního násilí. Nejčastěji se podle BKB jedná o hrubé slovní urážky, nevšímavost, ponižování, zesměšňování, permanentní kritiku, odmítání, výhrůžky, vydírání, ublížení na zdraví, znásilnění, zneužívání... To vše se děje uvnitř rodinného kruhu, za zavřenými dveřmi, což je jedním z důležitých znaků domácího násilí, o kterých se budu zmiňovat v některé z dalších částí své práce.

Považuji za nutné zdůraznit, že násilí uvnitř rodiny se týká všech druhů rodinných vztahů (mezi dospělými a jejich dětmi, dospělými navzájem, dospělými a prarodiči...) Zejména proto se neustále vedou diskuse o tom, zdali pod domácí násilí zahrnout i týrání dětí, nebo týrání starých rodičů dospělými potomky. Podle odborníků to domácí násilí v širším pojetí skutečně je, ale přesto má násilí na dětech a starých lidech svá specifika, jak právní, tak mimoprávní, o kterých by mělo být pojednáno samostatně. I já jsem se dlouho rozmýšlela, zdali do své práce tyto dvě složky zapojím. Usoudila jsem, že na to, abych se jim mohla věnovat naplno, bych potřebovala více prostoru. Ale přesto cítím, že je mou povinností, alespoň okrajově zmínit, že takový jev existuje.

2.2 VÝSKYT DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Podle empirických výzkumů postihuje domácí násilí nejméně 16 % partnerských vztahů. V 95 % bývají oběťmi domácího násilí ženy. S tímto poznatkem je třeba zacházet opatrně, neboť celková detabuizace domácího násilí posiluje předpoklad, že muži jsou častěji oběťmi domácího násilí, než se doposud předpokládalo. Z posledního výzkum realizovaný agenturou STEM vyplývá, že násilí mezi ženami a muži není jednosměrným jevem. Počet mužů, kteří byli vystaveni domácímu násilí se zvyšuje. Kanadský výzkum dokonce sledoval

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2006. s. 633

sezdané páry v průběhu pěti let od uzavření sňatku. A právě v této době bylo ze strany partnera vystaveno násilí 8 % žen a 7 % mužů. Nicméně další studie hovoří o tom, že jsou to právě ženy, které jsou napadány opakovaně a jsou mnohem častěji zraňovány tak, že musejí vyhledat lékařskou pomoc. A co se týče například sexuálního násilí, i zde jako oběti dominují ženy.¹¹

2.2.1 Výskyt domácího násilí na ženách

V předchozí podkapitole jsem zmiňovala i týrané muže. Zmínila jsem je, protože nechci, aby z mé práce vyplynulo, že týranými musejí být bezpodmínečně jen ženy. I přesto, ale výsledky průzkumů z celého světa potvrzují, že drtivou většinu násilí v rodinách páchají právě rodiče na dětech a muži na ženách. Je samozřejmě otázkou, jak výzkumy probíhají a zdali jsou týraní muži schopni o své situaci mluvit tak, jako ženy, ale jak už jsem zmínila, ve své práci bych se především chtěla věnovat ženám jako obětem násilného činu.

Existence domácího násilí byla vnímána po celá staletí jako hluboce soukromá záležitost, o které by se nemělo navenek moc mluvit. Požadavky žen po uplatnění ve veřejném životě, jejich ekonomická emancipace, to vše se promítlo i do postupného otevírání dveří do soukromí rodin. I přesto ale musím podotknout, že podle posledních výzkumů realizovaných pro BKB, česká společnost vnímá domácí násilí jako jev, který by si měla vyřešit daná rodina sama, jev ryze soukromý.¹² Jakoby se společnost snažila tento jev bagatelizovat. Uvedla bych to na příkladu znásilnění. Když dojde ke znásilnění, kdy je oběť znásilněna neznámým pachatelem, pak v české společnosti převládá ochota považovat tento čin za trestný a udělit pachateli adekvátní trest. Dojde-li ale k tomu, že je oběť znásilněna někým, s kým žije v partnerském vztahu, nastupuje zde ze strany české společnosti hned několik pochybností a hlavně jakási vlna nedůvěry. („ona to jistě chtěla, chce ho jen pošpinit...“).

Podle výzkumů agentury STEM se přímou obětí partnerského násilí stalo asi 16 % populace. Z toho asi 10 % se týká partnerských vztahů, kde je z 95 % obětí vždy žena. Partnerským násilím trpí nejčastěji mladší ženy mezi 25. a 40. rokem.¹³ Zdůrazněme ale, že

¹¹ BÍLÝ KRUIH BEZPEČÍ, o. s.: *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných zemích*. Praha: P&M. 2002. s. 6

¹² BÍLÝ KRUIH BEZPEČÍ, o. s.: *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných zemích*. Praha: P&M. 2002. s. 7

¹³ VÁGNEROVÁ, Marie.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2006. s. 634

jsou to procenta zdánlivá, protože jak už jsem zmínila, domácí násilí je jev, který se odehrává za zavřenými dveřmi, a proto se jen těžko můžeme dozvědět přesný počet obětí. Málokterá žena vyhledá pomoc, málokterá žena odejde od násilníka a stejně tak málokterá žena je schopna svoje problémy ventilovat. Občanská společnost ROSA věkový průměr týraných žen ještě specifikuje. Uvádí, že nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy ve věku 35-39 let, to je asi 24%. Potom je to věkové rozmezí 30- 34 let, což je kolem 20 - ti%.¹⁴

Co nám ale říkají taková procenta? Co z toho vyčteme? Dle mého názoru, jsou tato procenta jen zdánlivými čísly, a to zejména proto, že nám neodkrývají všechny věkové skupiny a my tak přesně nevíme, jak je tento jev častý. A hlavně nevíme, jaká věková skupina je tou nejhroženější. Kdybych tady měla připojit svůj výsledný postoj, řekla bych, že pro nás není až tak moc důležité uvádět pouze zdánlivá procenta, vyobrazovat je pomocí grafů a vytvářet jakési definované škatulky s jasným a nijak neměnným počtem obětí domácího násilí. Taková procenta mě osobně informují pouze o tom, že násilí se skutečně vyskytuje. Proto jsou pro mě tato čísla jen pouhou představou nikoliv důvěryhodnou informací.

2.3 PŘÍČINY VZNIKU DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Obvykle okolo sebe slýchám názory, že se domácí násilí vyskytuje v sociálně slabých rodinách, že je to pouze otázka inteligence, že na takové chování zkrátka „chytří lidé“ nemají čas. Opět jako bych z tohoto cítila bagatelizování, nebo snad úplné popírání tohoto problému. Ale proč? Proč se na všechno snažíme najít jasnou a jedinou odpověď? Co když je to mnohem složitější? V této podkapitole se pokusím se o vymezení příčin domácího násilí, ale nikdy bych se neodvážila tvrdit, že je tou hlavní příčinou jedna jediná, nebo, že se snad týká jen určitých sociálních skupin

Musíme zdůraznit, že se jev domácí násilí nevyskytuje jen v nižších sociálních vrstvách nebo v jakýchsi minoritních skupinách. Z vlastních zkušeností vím, že se s ním můžeme setkat kdekoliv. Někdy nás to může i velmi překvapit, že člověk, mající vysokoškolské vzdělání je pachatelem tohoto činu. Pachatel může být navenek inteligentní,

¹⁴ Občanské sdružení ROSA. *Výroční zpráva za rok 2008*. Dostupné na [<http://www.rosa-os.cz/o-nas/vyrocnizpravy/>].

slušně se chovající muž, jehož profese je velmi perspektivní. Nikdo z nás by neřekl, že přijde domů a týrá svou ženu, nebo své blízké.

Dokonce opakované průzkumy občanské společnosti ROSA, uvedené na webových stránkách tohoto sdružení potvrzují, že domácí násilí zažívají lidé bez ohledu na sociální postavení nebo vzdělání.¹⁵ Je proto troufalé tvrdit, že se násilníky stávají jen lidé s opravdu nízkým vzděláním. Nemůžeme takto soudit ani na základě výzkumů, protože i ony jsou nepřesné. Pořád musíme mít na paměti, že ne všechny ženy o svých problémech mluví. Nemůžeme proto tvrdit, že je tento čin jen otázkou lidí s nízkým vzděláním, ačkoliv i v tomto případě musím podotknout, že jsem se při svém studiu setkala s velkým množstvím právě takových případů.

Při studiu, které jsem věnovala své práci, jsem se setkala s teoriemi, které vymezují příčiny vzniku domácího násilí. Nejčastěji uváděná byla zejména teorie D.G Duttona, který uvádí čtyři příčiny domácího násilí spočívající:

- v makrosystému - v tomto případě je domácí násilí vyvoláno patriarchální hierarchií hodnot. Muž má zkrátka jasnou nadvládu nad ženou a není-li po jeho ukáže ženě svou vůdčí úlohu právě ve formě bití.

- v ekosystému – tady autor bere v úvahu zejména životní a sociální okolí jedince, kterým je bezpochyby ovlivňován. Zde bych mohla například uvést situaci, kdy je jedinec nezaměstnaný, kdy má nedostatek financí. I taková situace může být častým spouštěčem domácího násilí.

- v mikrosystému – zde se bere v úvahu rodina jako taková, její celek. Týká se to zejména rizik, které vyplývají ze společného žití obou partnerů, kterými může být například neformální právo ovlivňovat život členů rodiny, předepsané role v rodině, těžké uplatnění sociální kontroly, ale také znalost partnera. Oba partneři totiž vědí, jak toho druhého zranit, jak utěšit, vědí, jak reaguje na zátěžové situace, jak je řeší...

- v neposlední řadě bych slovy D.G Duttona měla zmínit i individuální charakteristiku pachatele, oběti a jejich vzájemnou interakci. Tuto teorii nazývá Dutton jako „*ontogenetickou teorii násilí*“.¹⁶

¹⁵ Občanské sdružení ROSA. *Statistika za rok 2008*. Dostupné na [<http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>]

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila.: *Domácí násilí ve faktech a teoriích*. In: Gender, rovné příležitosti, výzkum, č. 1, Sociologický ústav AVČR. Praha, 2002

S klidným svědomím bychom mohli říci, že násilí v partnerském vztahu spočívá do jisté míry také ve vztahové nespokojenosti, v negativním hodnocení partnerova chování, v nevyrovnaném rozložení sil nebo v častých rozepřích. Ale neopomíjme charakter oběti, protože čím nižší je sebedůvěra takové oběti, tím vyšší je pravděpodobnost agresivní reakce ze strany partnera.

Dotazníkový výzkum prováděný BKB se zaměřil na to, jaké jsou právě podle obětí domácího násilí příčiny takového chování. V čem ho ony spatřují. Největší počet žen uvedlo jako hlavní příčinu právě povahové vlastnosti partnera. Další velmi opakovanou příčinou byla potom alkoholová závislost, porucha osobnosti partnera (disociální typ) nebo neshody spojené s vedením domácnosti.

Dále BKB uvádí i jiné nezmíněné příčiny domácího násilí. Je to například schvalující postoj společnosti, která vychází z přesvědčení, že muž je hlava rodiny a má tak právo rozhodovat a ovlivňovat. Další příčinou je například zdánlivá nepostižitelnost domácího násilí. Jde tu zejména o neschopnost státních institucí zasáhnout. V dalších případech se také promítá vliv výchovy a okolí. Mohou to být například vzpomínky z dětství, kdy se v rodině násilí vyskytovalo, nebo byl pachatel zneužíván. Potom se zde může vyskytovat identifikace s násilníkem. Pachatel se ztotožňuje se svým dominantním otcem. Dále jsou zmíněny povahové rysy agresora, ale také nedostatečná schopnost vyrovnat se s psychickými či sociálními tlaky, kam bychom mohli zařadit zejména sociální nedostatek, neúspěch v zaměstnání nebo jeho ztráta.¹⁷

Stejně tak se příčinami domácího násilí zabývá Marie Huňková a Jiřina Voňková, podle kterých bychom mohli uvést následující dělení:

- individuální faktory, které spočívají v individuální psychice obou partnerů, specifických rysech osobnosti. Individuální teorie se tedy soustředí na poznání psychiky, individuality osobnosti a psychopatologii obou partnerů.
- sociálně - psychologické faktory, kam bychom mohli zařadit například zážitky z dětství, které mohou vyústit v mezigenerační přenos intimního – partnerského násilí.

¹⁷ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem. 2004. s. 45

- sociálně - kulturní faktory, které vidí hlavní příčinu násilí v kulturních postojích a normách, které ovlivňují rodinné vztahy.
- „feministické faktory“ – lépe řečeno přílišný feministický pohled na násilí. Tento pohled vidí násilí jako synonymum prostředku k uplatnění kontroly a moci nad ženou.¹⁸

¹⁸ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domáci násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 55

3. Druhy, formy a rizikové faktory domácího násilí, mýty o domácím násilí

3.1 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Fenomén domácího násilí není mimořádný pro násilí jako takové, ale pro okolnosti, za kterých je páčáno. Takovou okolností je například intimita mezi obětí a násilníkem, kteří jsou spojeni citovými nebo manželskými pouty, společnými dětmi, majetkem, bydlištěm, ekonomickou provázaností nebo společnými příbuznými. Popřením toho, co rodina znamená je právě takové násilí, odehrávající se za zavřenými dveřmi, v rodinném kruhu. Ale přesto není jen jediný způsob, jak dotyčné osobě ublížit, násilník může zvolit hned několik způsobů a strategií, jak si podvolit oběť. Mezi nejčastěji uváděné druhy domácího násilí patří:

- fyzické násilí
- psychické násilí
- sexuální zneužívání
- ekonomické omezování
- sociální izolace

3.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Za formy domácího násilí považujeme konkrétní způsoby provádění. Např. fyzické násilí v sobě obvykle zahrnuje strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení cigaretou, kopání, smýkání, ohrožování zbraní, házení předměty, tlučení hlavou oběti o stěnu, demolice majetku apod.¹⁹ Tato forma násilí může být ale také směřována proti oblíbenému domácímu zvířeti, a to se záměrem oběť postrašit, dát jí najevo, jak by mohla dopadnout, kdyby se nechtěla podvolit pachateli.

Psychické násilí zahrnuje zejména citové a slovní týrání, zesměšňování na veřejnosti, shazování, podceňování, neustálé kritizování, permanentní nadávky, popírání faktu násilí

¹⁹ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem. 2004. s. 20

s tím, že oběti „se něco zdá“, možným odpíráním pozornosti, demonstrací milostného poměru s jinou osobu apod. Při této formě násilí pachatel neustále vzbuzuje na straně oběti strach, kontroluje ji, pronásleduje. Mezi jiné prostředky nátlaku může například patřit časté buzení v noci, odpírání spánku, nekonečné výslechy, odpírání potravy. Patří sem zejména výhrůžky a zastrašování, že se pachatel zabije jen díky špatnému chování oběti. Velmi často násilník vyhrožuje tím, že oběti odejme možnost stýkat se s dětmi, nebo že děti raději zabije. Častým jevem bývá také vydírání, jehož nástrojem jsou zejména děti. Pachatel matce vyhrožuje, že už děti nikdy neuvidí, pokud od něj odejde, nebo před dětmi matku znemožňuje.

Co se týče forem sexuálního zneužívání, sem zahrnujeme všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucované, které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí. Což může být například znásilnění, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám apod.

Ekonomické omezování může zpočátku spočívat zejména v zákazu docházení do zaměstnání. Pachatel oběti přiděluje kapesné, nutí ji tak žádat si o prostředky na obživu. Dennodenně kontroluje nákupy, znemožňuje přístup k rodinným příjmům. V horších případech násilník neposkytuje finanční prostředky na chod rodiny vůbec a vystavuje tak rodinu hladu, chladu, nedostatku oblečení, hygieny, kdy popírá nejen potřeby oběti, ale i dětí.

Já osobně jsem se setkala s případem, kdy chtěl muž, aby si žena o peníze říkala. V začátcích jejich společného soužití bez jejího svolení prodal auto a dům, který ženě patřil. Koupil za své peníze dům a auto jen pro sebe. Cítil, že je na něm žena závislá a to mu vyhovovalo. Chtěl, aby vždy přišla a prosila o peníze. Když jí je poskytl, musela před malými dětmi říkat, jak je tatínek velmi důležitým, že díky němu se rodina má tak dobře, že bez by maminka byla k ničemu, že zkrátka maminka není schopná si vydělat peníze a postarat se o děti.

A v neposledním řadě jsou tu formy sociální izolace. Z názvu jasně vyplývá, že jde zejména o zakazování a znemožňování sociálních kontaktů oběti. Pachatel nechce, aby měla oběť přátele, se kterými by se mohla občas sejít. Dle mého názoru se totiž cítí ohrožen, protože ví, že by oběť mohla mluvit, o tom, co se jí děje. V takovém případě by byl velmi ohrožen jeho pouze domácí autoritářský postoj. Žena by dokonce mezi přáteli mohla najít pomoc, a v takovém případě by byl velmi ohrožen právě on. Je ale otázkou, do jaké míry takto pachatel přemýšlí, jak moc si uvědomuje důsledky svého chování. U většiny případů si pachatelé naopak myslí, že samotnou obětí jsou právě oni, to jim je ubližováno.

Někdy ale nemusí docházet k úplné zákazu chození do zaměstnání. V některých případech pachatel jen velmi často a důsledně kontroluje, kde se jeho partnerka pohybuje, s kým, jak dlouho. Když se potom partnerka navrátí domů je zaplavena řadou nesmyslných otázek, které mohou vést až k výhrůzkám. Žena je dotlačena do takové pozice, ve které si uvědomí, že by raději kontakty sama měla omezit, být doma a tak se vyhnout neustálým dohadům a ponižování. Věří totiž, že se situace zklidní.

3.3 RIZIKOVÉ FAKTORY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Rizikové faktory bychom přirovnali nejen k jakýmsi spouštěčům násilného chování, ale možná i k jakémusi varování, jak se násilnému chování vyhnout.

Jako rizikové faktory jsou nejčastěji uváděny:

- nerovnost pohlaví - tento faktor jsme zmínili v předchozích kapitolách. Jde zejména o to, že muž se cítí být nad ženou silně nadřazen, jeho pozice je pak dominantní, a žena je submisivním článkem rodiny. Jistě se zde může nabízet otázka rovnosti občanů, ale když posloucháme názory naší společnosti, velmi často zaslechneme, jak by právě muž měl být živitelem rodiny, jak on má mít hlavní slovo, jak se právě muži má žena ve všem podřizovat. Když právě rodina, která ctí tyto zásady vychovává malého chlapce, vštěpuje mu do hlavy takovéto rysy chování, pak nám ani nemůže být divné, že je právě tento pozdější chlapcův dominantní postoj spouštěčem domácího násilím, nebo faktorem, který nás na jeho přítomnost může upozornit.

- chudoba – lze jen velmi těžko definovat, jak může chudoba ovlivňovat násilné chování jednoho z partnerů. Vždyť si přece slibovali, že se budou milovat v dobrém i zlém, v bohatství i chudobě, jak je tedy možné, že právě chudoba je jedním z faktorů, které vznik takového jednání ovlivňují? Představme si rodinu, kde jsou například tři děti, manžel přijde o práci, nemá, jak by živil rodinu. Ví, že se to od něj očekává, začne vinu hledat v někom jiném a svou frustraci přenáší formou násilí na svého partnera. Je ale řada jiných příkladů, ve kterých bychom tento faktor mohli s přehledem označit.

- kriminální kariéra
- etnická otázka
- nezaměstnanost – řekla bych, že tento faktor úzce souvisí s faktorem chudoby.
- drogy, alkohol, nebo jiná závislost

- základní vzdělání jednoho z partnerů – vyhrazuji se proti myšlence, že by vždy záleželo na tom, jaké má jeden z partnerů vzdělání, ale musím říci, že jsem se během svého studia setkala s mnoha případy, kde právě nízké dosažené vzdělání pachatele hrálo velkou roli.

- dětství jednoho z partnerů (případně obou) v rodině, kde se domácí násilí vyskytovalo

3.4 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ

Na základě dlouholetých zkušeností s oběťmi domácího násilí, vymezilo občasně sdružení ROSA velmi často se objevované mylné domněnky o výskytu domácího násilí a jeho příčinách a projevech.

Nejčastěji uváděné mýty:

- **domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev**

O tomto problému už jsem mluvila ve druhé kapitole této práce. Nic to ale nemění na tom, že mají lidé výskyt domácího násilí spojen právě s touto skutečností. Není tomu tak, tento jev se vyskytuje ve všech sociálních skupinách, i když musíme zdůraznit, že mnohdy je to otázkou právě sociálně slabších rodin.

- **domácí násilí není běžné, týká se jen několika málo rodin**

Podle reprezentativního výzkumu (jak uvádí ROSA ve svém zpravodaji), prováděného v roce 2003, se s domácím násilím setkalo 38% žen. Nemyslím, že je to tak ojedinělý počet, ale můj názor na procenta a jejich důležitost jsem už zmiňovala. Nevíme, kolik bylo dotazovaných žen, jak tedy můžeme 38% považovat za podstatný údaj?

- **domácí násilí jsou spíše hádky, „italská manželství“**

K domácímu násilí dochází záměrně a opakovaně, proto je třeba odlišit běžný manželský, či partnerský konflikt, při kterém proti sobě stojí dva jedinci v naprosto stejné pozici, od domácího násilí, ve kterém je to vystrašená oběť a násilník. Domácí násilí navíc není jen hádkou. Kromě psychického teroru, dochází leckdy i k velmi těžkému fyzickému napadení, které, jak už jsem zmiňovala, může končit zranění s leckdy celoživotními následky nebo dokonce smrtí.

- **příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera**

Příčinou domácího násilí je zejména snaha získat kontrolu a moc nad partnerem. Alkohol může sloužit jako „spouštěč“ nebo jako výmluva, ale není to ta hlavní příčina vzniku.

- **za domácí násilí si ženy mohou samy, provokují muže**

Řada pachatelů není schopna přijmout odpovědnost za domácí násilí, takže z něj obviňují oběť. Spousta násilníků se velmi často vylouvá na vyprovokování ze strany oběti, podle nich je důvodem to, že něco není podle jejich představ. Ale vezměme si například situaci v zaměstnání. I tam mohou být lidé velmi často vyprovokováni nebo například spolucestující ve vlaku. Mohl by si i tam násilník dovolit takové jednání? Ne, a to zejména proto, že k násilí se uchýlí v rodině, kde má pocit, že si to může dovolit, protože tam mu náleží ona moc a kontrola nad druhým partnerem. Proto by za násilí měl vždy nést odpovědnost ten, kdo se ho dopouští, to on má totiž možnost se rozhodnout, jak bude situaci řešit, jak se bude chovat, zda použije násilí či nikoliv. Násilné chování totiž není o nezvládnutí konfliktu, ale jak už jsem se zmínila, je to zejména o získání a udržení moci.

- **ženy mají násilí ve vztahu rády**

Podle organizace ROSA je toto druhý nejčastěji se objevovaný mýtus, který je zejména podporovaný porno průmyslem. Ale prakticky žádná žena netouží po soužití, ve kterém by byla utlačována, ponižována, nebo psychicky týrána. Je možné, že si v tomto případě většina dotazovaných plete neobvyklé sexuální praktiky právě s ponižováním, utlačováním nebo týráním.

- **situace není tak strašná, jinak by oběť od násilníka odešla**

Žena od muže, kterým je týrána neodejde z řady důvodů. Může se nám to zdát nepochopitelné, ale ani tak nemáme právo takové ženy soudit, natož pak odsuzovat. Nejčastějšími důvody, proč žena s násilníkem zůstává bývá například zachování rodiny, uchovávání silného citového vztahu k partnerovi. Často žena omlouvá jeho jednání a snaží se najít vinu v sobě, myslí si, že ona byla tím „spouštěčem“. Někdy se ženy bojí odejít proto, že se bojí dalšího fyzického napadení, pronásledování, zastrašování. Cítí se na muži ekonomicky závislé, bojí se, že si nenajdou partnera, a že zůstanou samy.

- **oběť a pachatele domácího násilí lze velmi snadno rozpoznat**

Z vlastní zkušenosti vím, že domácí násilí může být ukryto za zdmi domova po velmi dlouhou dobu a jen těžko to rozpoznají přátelé a příbuzní, natož cizí lidé. Oběť se většinou za

násilí stydí nebo se obává reakce pachatele, a tak se svá zranění snaží maskovat, případně je vysvětluje jinými příčinami, a o vzájemném soužití mluví vždy kladně. Ve většině případů se násilníci svému okolí jeví jako velmi sympatičtí lidé, v blízkém kolektivu jsou oblíbeni a jen málokdo by uvěřil, co dokáží za zavřenými dveřmi.

A právě takové mýty, o kterých jsem se zmínila mohou být příčinou, že se ženy snaží násilí popírat. Takové popírání může probíhat ve třech fázích:

- **Popírání existence** domácího násilí – oběť si žádný takový problém nepřipouští problém pro ni zkrátka není.

- **Popírání závažnosti** domácího násilí – v této fázi už oběť uznává, že problém tady je, ale smýšlí o něm tak, jakoby nebyl ničím závažným, ničím, co by potřebovalo vyřešit, nebo změnit.

- **Popírání řešitelnosti** domácího násilí – oběť ví, že tu problém je, chápe jeho závažnost, ale myslí si, že zkrátka nemá řešení.²⁰

²⁰ Občanské sdružení ROSA. *Mýty o domácím násilí*. Dostupné na [<http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili/>]

4. Profil pachatele, profil oběti domácího násilí

4.1 OSOBNOST (PROFIL) PACHATELE (NÁSILNÍKA)

Podle Matouška neexistuje v dnešní době téměř žádná výzkumně zjištěná typologie pachatelů domácího násilí, natož nějaký přehled o tom, jaký typ násilníka se může vyskytovat nejčastěji. Poznatky o pachatelích pochází zejména ze tří zdrojů – z kriminologických výzkumů, psychologicky zaměřených výzkumů a od obětí.²¹

Jak už jsem se zmiňovala, domácí násilí postihuje všechny socioekonomické vrstvy, tudíž musíme vyvrátit, že by se domácí násilí mohlo nejčastěji objevovat jen v rodinách s nemocnými, psychopatickými osobnostmi, v rodinách alkoholiků nebo jen u lidí s nízkým vzděláním, či špatnou ekonomickou situací.

Velmi zjednodušeně by se tedy dal nastínit profil většinového počtu násilnických osobností těmito základními body:

- nízké sebevědomí – násilník se ve svém životě často cítí bezmocný, jakoby byl k ničemu, a tak potom násilí užívá jako způsob, jak by mohl mít kontrolu nad danou situací, jak by alespoň na chvíli mohl být „někým“. Prostřednictvím ataku získává okamžitě, ale krátkodobě uspokojení, jakési podvolení oběti a zároveň docílí pro něj potřebné kontroly a moci nad situací.

- přesun viny do vnější sféry - převážná většina pachatelů věří, že k násilí došlo díky vnějším vlivům, díky okolnostem, které se dějí mimo osoby násilníka. Pro ospravedlnění násilného činu má proto pachatel vždy k dispozici řadu zdůvodnění, proč k ataku došlo. („byl jsem opilý“, „podváděla mě a do mě vjel jakýsi amok“, „byl jsem přepracovaný“, dělala ze mě blázna a neustále mě provokovala“).

- strach ze závislosti – většina násilníku je na svém partnerce/partnerovi emocionálně silně závislá a zároveň velmi vystrašená z možnosti její ztráty. A právě tento potlačovaný strach může vést agresora k panovačnému a majetnickému chování vůči oběti.

- potlačení a odmítání násilí – většina násilníků má tendenci násilí ve svých představách zmírňovat, popírat některé své činy, či frekvenci, s jakou dochází k jednotlivým

²¹ MATOUŠEK, Oldřich a kol.: *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. 2006. s. 228

atakům. Takové odmítání a potlačování násilníkovi umožňuje neodpovídat za své činy a zároveň je chrání i před vlastním negativním sebehodnocením.

- izolace – i když se na první pohled může zdát, že má násilník spoustu přátel a bývá svým okolím hodnocen jako hodný člověk, patří právě většina pachatelů k lidem, kteří si ostatní drží od těla. (Ze své vlastní zkušenosti vím, jak moji přátelé nahlíželi na mého otčíma. Byl pro ně velmi sympatickým člověkem, který by neublížil ani mouše. Jelikož jsem nikomu z přátel nikdy neřekla, co se děje doma, bylo pro mě celkem nepochopitelné, jak o něm mohou takto mluvit? Jak je možné, že takhle navenek působí? Přitom s mými přáteli nikdy nerozmlouval jako „hodný strejda“, naopak, byl velmi ostražitý, jakoby se bál, že ho lidé mohou vidět v tom pravém světle...) Jediná osoba, která násilníka poznala v celé šíři jeho osobnosti, je právě jeho oběť. A právě tato skutečnost často přispívá k tomu, že oběti, která se rozhodla vypovídat potom její okolí nedůvěřuje.

- zvnitřnění tradičních rolí – většina pachatelů domácího násilí na ženách, vyrůstala z přesvědčení, že muž je hlavou rodiny, jeho hlas má tak největší váhu, a jeho názor je ten jediný v rodině. Již v dětství mohl být takový člověk učen neprojevoval své emoce, a když se tomu tak stalo, musel to zhodnotit jako slabost jeho osobnosti. Věří, že musí být za každých okolností silný. Často je přesvědčen o své odpovědnosti za rodinu a cítí se tak plně oprávněn ke krokům, kterými její členy nutí, aby se chovali přesně podle jeho představ.

- zkušenosti s násilím v dětství – převážná většina násilníků byla v dětství svědkem násilného chování. Sledovali, jak otec bije matku, nebo byli sami týráni. Ve stresu potom inklinují k tomu chovat se podle naučeného modelu.

- prvky kontroly – v tomto bodě se chování násilníků od sebe navzájem odlišuje. Jedna skupina bývá popisována jako „chodící časová bomba“. Jsou to lidé, kteří vykazují sníženou kontrolu impulsivity. Když takoví lidé později své chování rozebírají, popisují, že ztratili sebekontrolu, nevěděli, co činí. Druhá skupina agresorů si je naopak naprosto přesně vědoma toho, co dělá. Své útoky násilník dlouhou dobu plánuje a do detailů promýšlí jejich podobu.²²

Já osobně jsem se setkala s člověkem, který nebyl ani jedním z těchto lidí. Nebyl „časovanou bombou“, žil naprosto normální život, byl spokojený a klidný jen do doby, kdy se

²² Občanské sdružení ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 52-54

vše dělalo podle jeho představ, jinými slovy, kdy měl nad vším kontrolu. Jakmile se mu něco nezdálo, ihned reagoval nepřiměřeně. Jakoby zase musel násilím vše vrátit do zajetých kolejí a tím získat kontrolu nad situací a ujistit se, že neztratil svou moc.

Ještě si zmíníme charakteristiku pachatele podle Bílého kruhu bezpečí:²³ „*Násilníci pocházejí ze všech etnických, rasových a náboženských skupin, chování násilníků doma se velmi liší od jejich chování na veřejnosti, jsou extrémně žárliví a majetnickí, kontrolují a izolují své partnerky/partnery, zastávají tradiční představu o roli muže ve vztahu, často může být přítomen alkohol a jiné drogy, zlehčují závažnost způsobeného násilí a vinu svalují na partnera či partnerku*“.

Povahové rysy násilníků se někdy přibližují k povahovým rysům, které nacházíme v anamnéze při poruše osobnosti. U takových lidí se projevuje egocentrismus, proradnost, absence pocitů viny a studu, impulsivnost, schopnost manipulovat s druhým. Jsou to lidé, kteří mají zachovanou inteligenci, jinak se ovšem chovají v soukromí a jinak na veřejnosti, jak už jsem ostatně zmiňovala. To, co takovým lidem chybí je empatie, altruismus, tolerance. Vyznačují se pohrdáním slabými.

Psychologické výzkumy si kladou otázku, čím se liší domácí agresor od obvyčejného kriminálního? Ludmila Čírtková popisuje prakticky použitelnou kategorizaci, která rozlišuje:

- čistého domácího agresora (muž dvojí tváře) – takový pachatel může být přespříliš majetnický, žárlivý. Vždy se snaží mít nad partnerkou kontrolu. Pokud kontrolu nemá je schopen vyhrožovat partnerce vraždou dětí, nebo sebevraždou. Na veřejnosti tento člověk působí naprosto normálně. Nikdo by o něm neřekl, že je násilníkem.
- generalitu (násilník doma i na veřejnosti)
- situačního domácího agresora (např. nevěra, nezaměstnanost)
- pachatele domácího násilí závislého na drogách nebo alkoholu
- spíše výjimkou jsou sadistické pachatelé – takové pachatelé jsou posedlí pomstou, často mívají neurotické rysy, mívají potěšení ze zvláště krutých forem násilí, které se mohou podobat mučení. Takový způsob násilí obvykle končí vážnými zraněními.²⁴

²³ HUŇKOVÁ, M, VOŇKOVÁ, J.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 112

²⁴ ČÍRTKOVÁ, L.: *Domácí násilí – zatím víme více o obětech*. Praha: Zpravodaj BKB č.2. 2003, s.16

4.2 OSOBNOST (PROFIL) OBĚTI

Několikrát denně si pokládám otázku, jaký typ žen se stává oběťmi domácího násilí častěji, co je k tomu předurčuje... Je to na nich nějak poznat? Jaké jsou to ženy?

„Už od sedmdesátých let se výzkumy ve světě zaměřily na osobnost týrané ženy a pokoušely se najít odpověď na otázku, jaká je žena, která se nechá bít? A proč týraná žena od násilnického partnera neodejde? Dospěly k závěru, že neexistuje žádný osobnostní profil, který by ženu predisponoval k tomu, aby se stala obětí ve vztahu. Lze tedy říci, že oběti domácího násilí se za určitých podmínek může stát kdokoliv“.²⁵

Na jedné straně vidím teorii, na druhé straně je tu moje zkušenost s ženami, které byly týrány a také můj osobní prožitek. Ve chvíli, kdy srovnávám teorii a moji praxi, musím říci, výsledek takového výzkumu je skutečně pravdivý, jen si pokládám otázku, za jakých podmínek, se může stát obětí jakákoliv žena? Co je to za podmínky?

Dítě, jež mělo brutálního otce, který bil matku nebo i je, žije s představou, že jeho otec je tak jako každý rodič spravedlivý a dobrý člověk. Pokud ho však zbije, děje se tak proto, že udělalo chybu. Tato podvědomá vina potom bití a týrání se v myšlenkách dítěte zracionalizuje. V rodině, kde je týrání běžné, navíc narůstá touha dítěte po naplnění ideálů rodinných vztahů. Čím více nejde tohoto ideálního stavu dosáhnout, tím více se toto přání dítěte stává iracionálním a hlubším a tím větší je vina, kterou dítě za současný neidylický stav cítí. Tento vzorec chování se potom často opakuje i v dospělých vztazích těchto dětí.

Dospělá oběť si tedy nachází násilníka a doufá, že teď už ho konečně může změnit, když se jí tato změna nepodařila provést u jejich rodičů. Domnívá se, že její protějšek je velice hodný člověk, jen kdyby nebyl tak impulsivní(surový, nebil ji, nepil...) a věří, že jej svým vhodným chováním jeho „zlozvyků“ zbaví.

Platí, že pokud člověk, který prožije určité trauma, toto trauma nezpracuje, má potom tendenci opakovat stejné vzorce chování vedoucí k dalšímu pokračování traumatu.²⁶

Setkáváme se tu s velkým množstvím teoretických poznatků, ale stále si pokládám otázku, co se nám vlastně výzkumy snaží naznačit? Je to skutečně tak, že žena, si vybírá násilníka s myšlenkou, že ho změní, že ho předělá a on bude hodný? Osobně se přikláním k tomu, že to

²⁵ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 64

²⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila.: *Oběti domácího násilí*. Psychologie dnes, č.1. 2001

může být otázka podvědomí, a oběť při poznávání partnera nevidí jeho negativní rysy. Vidí je až později, ale to už není možnost odejít.

5. Proč oběť neodejde?

Důvody, proč oběti neopustí své násilné partnery jsou vždy rozličné a velmi individuální. Jak již bylo zmíněno výše, řada obětí, žije v jakémisi opakovaném vzorci chování a neustále vidí naději změny k lepšímu.

Podle tradičního vnímání ženské role a zažitých společenských vzorů bývá partnerský vztah často chápán jako investice, které by se ženy neměly vzdávat („jednou sis ho vybrala, ta trp“... „, správná ženská vydrží všechno“).

Je zcela typické, že pachatelé po prvních útocích slibují, omlouvají se, podnikají smířující akce. Oběti, které v této fázi násilníkovi uvěří a v násilném vztahu nadále setrvávají, posilují proces odbourávání násilníkových zábran pro další trýznění. Následující útok je proto v drtivé většině případů ještě o něco brutálnější.

Oběť, která zná svého partnera nejen jako násilníka, ale také jako velmi milého, laskavého člověka, neustále žije v představě, že to byl jen jakýsi omyl, že partner jen ujel a nebo, že za to dokonce může ona sama. Věří, že vztah, který má je na celý život a selhání v takovém vztahu by potom znamenalo, že by začala pochybovat o své schopnosti milovat a udržet si vztah..

V mnoha případech je motivem setrvání ve vztahu s násilníkem prostě jen strach („zabiju tebe, děti, sebe, když mě opustíš“, „víš, že si tě najdu všude“, „budu se soudit, nikdo Ti neuvěří, budeš jako blázen a děti už nikdy neuvidíš“..).

Mezi další motivy k setrvání v násilném vztahu patří například i nemožnost řešení bytové otázky, ekonomická závislost, snaha zachovat dětem oba rodiče, láska, nemožnost dovolat se pomoci atd.

Týraná oběť navíc trpí „syndromem týraných obětí“. Jedná-li se dlouhodobé týrání, je téměř vyloučené, aby se z tohoto stavu oběť vymanila sama.²⁷

I k tomuto bych ráda připojila vlastní zkušenost. Jako dospělá jsem se několikrát ptala své matky, proč neodejde, když je jí takhle ubližováno. Nejen, že se o tom nechtěla bavit, ona to dokonce popírala. Popírala, že by to snad mohl být důvod k odchodu. Bála se toho, že by jí stejně nikdo z rodiny nevěřil, nechtěla vzít dceři (mé nevlastní sestře) otce. Navíc se cítila

²⁷ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 65-66

oproti otčimovi slabá, věděla, že tím, jak je fyzicky zdatný by ji vždy od odchodu odvrátil. Byla schopná raději nadále snášet situaci a to ne proto, že by snad stále věřila, že násilníka předělá. Ona věděla, že je zlý, věděla, jak umí ublížit, nejen jí, ale i jejím dětem, ale neměla sílu a podporu k takovému rozhodnutí. Už to nebyla matka, jako jsem znala, byla to žena, která neměla žádné sebevědomí, byla tak lehce zranitelná a měla jsem pocit, jakoby se v daném problému zablokovala. Jakoby ho nechtěla řešit. K čemu se nikdy neschýlila byly sebevražedné tendence, ospravedlňování násilí, nebo útek k drogám. A právě toto jsou časté projevy žen, které trpí zmíněným syndromem. Ženy mají nezkrotný strach z agresora, ale na druhé straně jsou na něm emocionálně závislé. Tak závislé, že ospravedlňují jeho chování a obviňují samy sebe. U obětí se často objevují neurotické projevy jako je úzkost, deprese, poruchy spánku, zablokování sil potřebných ke změně, psychosomatická onemocnění, jakými mohou být například migrény, žaludeční vředy, nechutenství, astma nebo urologické obtíže.

Když se ale zpět vrátíme k odchodu oběti od pachatele, jak už jsem zmiňovala, není to jednoduché rozhodnutí a než se tak oběť rozhodne, prochází několika různými stádii, kterými jsou:

- odmítání – mnoho, žen, které se staly obětí domácího násilí si na počátku odmítá připustit, že by vůbec o nějaký problém šlo, nepřipouští si, že dochází ke skutečnému násilí. Svou roli zde může sehrát zkušenost z dětství (je-li oběť na týrání zvyklá, nepřikládá tomu význam) a dále potom jakési představy o tom, jak týraná oběť vypadá (nevzdělaná, ze sociálně slabé vrstvy apod.) Žena se necítí být do této kategorie zařazena, za násilí se stydí a nechce, aby okolí vědělo, co se u nich doma, za zavřenými dveřmi děje. To ostatně dosvědčují i moje zkušenosti, kdy si ženy bezprostředně po útoky maskují rány, způsobené tyranem a svádějí to na svou nešikovnost.

- sebeobviňování – v této fázi si oběť připouští, že je zde problém, ale odmítá, že by byl její partner na vině. Obviňuje především sebe samu. Toto je ovlivněno zejména nízkým sebevědomím a přesvědčováním, že ona je tím rušivým elementem vztahu, že díky ní, jsou tam problémy. („ kdyby bylo doma uklizeno, jistě by se tolik nerozčílil“). Oběť má pocit, že bude klid, když ona sama změní své chování.

- hledání pomoci – tato fáze, je fází, kdy si konečně oběť uvědomuje, že potřebuje najít pomoc, že se svým problémem musí něco dělat (zavolá policii, svěří se matce...) Často se jí právě při hledání pomoci dostane negativních zkušeností. (policie s ní jedná znevažujícím způsobem, manželský poradce jí sdělí, že je chyba v její komunikaci...). Tohle

vše jí utvrdí v názoru, že vinu za situaci nese ona, ocitá se tak v bezvýchodné situaci, kdy stojí opět na počátku a je přesvědčena o svém selhání.

- nerozhodnost – oběť je plna rozporuplných pocitů, jakými jsou láska k partnerovi a víra v jeho změnu, strach z toho, že násilník své hrozby uskuteční → vina za rozpad rodiny. Mnoho obětí, které od násilníka odejdou se právě díky tomuto navrací k násilníkovi zpět.

- přijetí života bez násilí – i když se týrané ženě podaří z násilného vztahu odejít, budou její vzpomínky a prožitky ovlivňovat běh jejího života velmi dlouhou dobu. Platí zde to, že bez pomoci zvenčí a bez dlouhodobé podpory se není týraný člověk schopen sám s prožitým traumatem vyrovnat. V odborné literatuře je stav, který oběť prožívá po vymanění se z násilného vztahu označován jako posttraumatická stresová porucha.²⁸

Kdybych měla připojit, co jsem ve svém okolí sledovala já osobně, musela bych podotknout, jak jsem překvapena teorií, kterou nalezneme v knihách. Nikdy jsem si nemyslela, že by mohla být životní praxe některých žen tak dokonale popsána, vždycky jsem měla za to, že ten, kdo násilí nezažil, nemůže naprosto přesně popsat, čím daná oběť prochází, ale mýlila jsem se. Když se vrátím zpět ke své matce a otčimovi, matka opravdu procházela stádií, o kterých se výše zmiňuji, skutečně jsem u ní sledovala jakési odmítání situací, popírání násilí, nebo dokonce svalování viny na svou osobu. Nikdy ovšem nedošlo k tomu, že by matka hledala pomoc. Jednou v životě zavolala policii ČR, ale když viděla, jaký to mělo úspěch, už se k tomu nikdy neuchýlila. Pomoc nehledala podle mého proto, že se setkala s velkou nedůvěrou okolí. Nikomu o svém problému neřekla a když se tomu tak stalo, byla ona ta, která „si vymýšlí a chce být zajímavá“. Možná proto už se nikdy nesnažila najít pomoc okolí, pomohla si sama, ale to až po třinácti letech týrání.

O efektivitě policejních složek, o zákonu, který se týká domácího násilí, bych se ráda, alespoň okrajově, zmínila v jedné z dalších částí práce.

5.1 MANŽEL, PARTNER = OTEC DĚTÍ

Charakteristickým rysem domácího násilí je, že mezi pachatelem a obětí existuje velmi blízký citový vztah, a že oba mohou mít tendenci popírat, co se ve skutečnosti děje. V kontextu domácího násilí je možné, že se oběť často může chovat jako pachatelův

²⁸ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 69

„komplic“. Je to velmi specifická situace, kterou by měli brát v potaz jak zasahující policisté, tak státní zástupci a soudci. Reakce obětí domácího násilí se totiž může v mnoha aspektech lišit od jejich zkušeností. Na rozdíl od oběti, která byla napadena neznámým pachatelem a je ochotna ohlásit napadení na policii a podat svědectví, od oběti domácího násilí nelze vzhledem k blízkému vztahu k pachateli očekávat, že bude připravena spolupracovat s policií, či soudem.

Ve společnosti stále převládá tabu podat trestní oznámení na člena rodiny. Představme si, že bychom byli zbiti nebo jen zraněni vlastním bratrem či sestrou. Šli bychom na policii a podali trestní oznámení? S největší pravděpodobností bychom se problémem snažili vyřešit sami a pouze v případě, že by násilí pokračovalo, bychom se možná obrátili na přátele nebo blízkou rodinu. Právě silný pocit strachu je často příčinou, díky které oběti nevěnují pozornost vlastní bezpečnosti. Zabývají se tím, co je v zájmu pachatele a rodiny jako celku a to jim zabírá tolik času a prostoru, že se jen málokdy věnují sami sobě.

Dalším typickým znakem domácího násilí je, že pachatel má velmi snadný přístup k oběti – ve většině případů s ní přímo bydlí. Pro oběti domácího násilí je proto obtížnější chránit se a vyhnout se pachateli, než pro oběti jiných druhů násilí. Ženy jsou často nuceny zůstat s pachatelem v kontaktu i po rozvodu, protože pachatel má právo na styk se svými dětmi.

Pachatel domácího násilí má celou řadu možností, jak ovlivnit oběť, zabránit jí v oznámení násilí, nebo ji přinutit výpověď změnit. V trestním řízení je oběť většinou jediným svědkem a nátlak na ni ze strany partnera nebo širší rodiny bývá o to masivnější.

Všechny tyto aspekty hrají ve prospěch pachatele, posilují jeho pozici a snižují pravděpodobnost jeho potrestání. V takovém případě násilí bývá problémem pouze soukromým a brání tak účinné intervenci. Proto je velmi důležité, aby každá země měla a aplikovala efektivní zákony proti domácímu násilí, které zajistí ochranu oběti a umožní policii a soudům intervenci a ochranu obětí.

Proč je tedy tak těžké odejít? V této kapitole jsme se snažili alespoň zčásti odpovědět na tak lehkou, ale velmi často pokládanou otázku. Ač se to může zdát velmi lehké, po přečtení těchto několika vět jistě každý pochopí, že situace oběti, která setrvává ve vztahu s pachatelem domácího násilí, je složitá, o to více složitá, že je to člověk, který je otcem jejich společných dětí, který je mužem, jehož před lety bezmezně milovala, který je denně vedle ní, s její rodinou, s jejími přáteli.

5.2 PSYCHICKÉ DŮSLEDKY PROŽITÉHO NÁSILÍ

Důsledky setrvávání ve vztahu plném násilí jsou nedozírné, oběť si je ovšem jen velmi zřídka uvědomuje a s partnerem setrvává, a právě pokračování v takovém vztahu si zanedlouho „žádá svou daň“:

V této podkapitole bych jen velmi stručně vyjmenovala to, co si žena může po traumatu, který ve formě domácího násilí prožívá, odnášet:

- nízké sebevědomí, sebeúcta
- deprese, pocity úzkosti
- nesoustředěnost
- rychlé střídání nálad
- poruchy spánku
- poruchy příjmu potravy
- pocity bezmoci, studu, odpovědnosti za násilí
- sebevražedné myšlenky, sklon k alkoholu
- symptomy posttraumatické stresové poruchy (noční můry, opětovné prožívání traumatu...)

6. Postraumatická stresová porucha

U obětí dlouhodobého domácího násilí se můžeme setkat s tzv. posttraumatickou stresovou poruchou, kterou najdeme i v katalogu nemocí.

Tato porucha je reakcí na zažitý stres. Obvykle se objevuje na základě stresujícího momentu, který je neobvykle hrozivý – může to být například zemětřesení, rozvod, úmrtí v rodině nebo právě zmiňované domácí násilí. Délka zážitku zde nehraje roli, jde spíše o intenzitu a dopad a velmi záleží na tom, jaká je struktura osobnosti daného člověka. U posttraumatické stresové poruchy bývá velmi často opakované a neodbytné vybavování, znovuprožívání události například ve vzpomínkách nebo denních živých představách a snech.²⁹

Na otázku jak se tato porucha projevuje, není vždy stejná a jednoznačná odpověď. Je to zejména úzkost, strach, tíseň ale i zdravotní potíže, jakými je bušení srdce nebo bolest žaludku. Může se objevovat i podrážděnost, nespavost, přehnané úlekové reakce, poruchy nálad – emoční otupělost, postupné uzavírání se do sebe, stranění lidem, ztráta zájmu... Osoba trpící touto poruchou velmi často reaguje na okolí nepřiměřeně a hystericky. Okolí takového člověka je proto někdy velmi překvapeno, protože nechápe, proč se daná reakce objevuje.

Důležité je také zmínit že tato porucha nespouští se vznikem domácího násilí, většinou se objevuje asi šest měsíců po stresujícím zážitku, tedy jedná se o ožívání prožívaného traumatu, protože onu stresující událost oběť nemůže vytěsnit z mysli.

Pacient s touto poruchou přestává postupně prakticky fungovat, má problémy s okolím, v zaměstnání. A právě toto může být příčinou odklonu k alkoholu, drogám nebo dokonce sebevražedným pokusům.³⁰

Z toho všeho si můžeme položit otázku, proč se tedy osoba nejde léčit? Problém je zejména v tom, že si pacient neuvědomuje, že trpí poruchou, oběť si zkrátka myslí, že jsou to průvodní jevy odchodu od partnera, a že to takhle má být. Bohužel je tomu jinak, odborníci

²⁹ Občanské sdružení ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 78

³⁰ Občanské sdružení ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 80

tvrdí, že pokud se klientka dostaví v rané fázi, je velmi snadné s touto poruchou bojovat. Jen je důležité si připustit, že jde skutečně o poruchu, o nemoc, která se musí léčit s pomocí odborníků.

Paradoxem ovšem je, že právě tato porucha může ženám přitížit. Vezměme si například situaci, kdy žena odejde od partnera, chce se rozvést a získat do péče děti. Trpí ale posttraumatickou poruchou a tak není schopna vypovídat před soudem o tom, jak jí manžel týral, protože, jak už jsem zmiňovala, znakem této poruchy je, že se oběti snaží vyhýbat se všemu, co by v nich mohlo vyvolat vzpomínky na prožité trauma.

Zmiňovala jsem také, že reagují přehnaně, chovají se abnormálně. Ženy se často cítí jako nevýkonné a schýlí se k tomu, že podají výpověď v práci a uzavřou se samy do sebe. A ani to jim bohužel u soudu nebude ku prospěchu. Budou považovány za neschopné starat se samy o sebe natož o děti.

Na závěr bychom měli uvést, že s posttraumaticko stresovou poruchou lze bojovat. Nedá se jí sice efektivně předcházet, ale pokud oběť navštíví odborníka v rané fázi, je naděje na úspěch velká.

7. Stockholmský syndrom

Ve spojitosti s domácím násilím považuji za důležité zmínit výskyt syndromu, který se může projevit právě u žen, které násilí zažily, a může nám pomoci najít odpověď na otázku, proč žena s násilníkem zůstává.

Stockholmský syndrom byl poprvé sepsán v roce 1974, kdy byli ve Stockholmu zajati čtyři lidé jako rukojmí a drženi po dobu šesti dnů bankovními lupiči. V průběhu této doby se vytvořil mezi zajatci a únosci specifický vztah a oběti začaly vnímat policisty jako nepřátele a své únosce bránily. Když byli rukojmí osvobozeni, jedna z žen vypovídala ve prospěch útočníků

Zmíněný syndrom, že vždy rozvine, pokud jsou splněny následující podmínky:

- život oběti je v ohrožení
- oběť nemůže uniknout a nebo se domnívá, že únik není možný
- oběť je izolována od okolí
- pachatel projevuje oběti přechodně jistou míru náklonnosti či laskavosti³¹

Právě za těchto podmínek má oběť tendenci vytvořit si k pachateli jistou emoční vazbu. Pokud pachatel projevuje svou přátelskou, milou tvář, i když by to bylo jen na několik okamžiků, oběť má novou naději, že přeci jen není tak zlý, že se možná změní, a že by mu měla dát ještě jednu šanci.

Oběť se proto snaží trýzniteli zavděčit, pomáhá mu, chrání ho a podvědomě si tím vykupuje ochranu svého života

Je nutné zmínit, že stockholmský syndrom se neobjevuje jen u týraných žen, vytvářet se může i u zajatců, týraných dětí, vězňů z koncentračních táborů, členů sekt, válečných zajatců, a politických vězňů. Aby oběť přežila, vždy se po čase začíná s agresorem identifikovat.

Vždy se nejčastěji objevuje v případech, kdy je oběť vystavena mimořádně silnému mocenskému působení násilníka, přičemž nemá prakticky žádnou možnost obrany.

³¹ HUŇKOVÁ, M, VOŇKOVÁ, J.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 77

8. Možnosti pomoci týraným ženám

Nezastupitelnou úlohu v boji proti domácímu násilí sehrává rovněž systém pomoci poskytovaný obětem domácího násilí. Prostřednictvím specializovaných center, azylových domů a následně terapeutické péče. V České republice je bohužel takových zařízení stále velmi málo.

Model poskytování služeb obětem domácího násilí specializovaným centrem:³²

Efektivní pomoc poskytovaná obětem domácího násilí by v sobě měla zahrnovat vždy dostupnou komplexní paletu kvalitních služeb krizovými telefonickými linkami počínaje přes poskytování doprovodů a právní pomoci včetně právního zastoupení, ubytování, sociálního poradenství, psychologickou pomocí a následnou terapeutickou péčí konče.

Ideální model:

1. Telefonát na krizovou linku – zdokumentování základních bodů, určení místa setkání, popřípadě doporučení, aby oběť kontaktovala policii, lékaře apod.

Existence takových telefonních linek, které jsou dostupné 24 hodin denně je nezbytná. Hovory by měly být bezplatné, protože, jak se ukazuje z praxe, ženy velmi často nemají přístup k financím nebo jen nemají na takové hovory dostatek peněz. Takovéto linky potom usnadňují přístup k systémové pomoci.

2. Příprava krátkodobého akčního plánu, jehož cílem je okamžité bezpečí ohrožené ženy, zajištění jejich základních potřeb, poskytnutí dostateku sebevědomí na to, aby uvěřila, že je schopná danou situaci řešit. Utvrdit ji v tom, že si zaslouží život bez násilí. Tato fáze má tři části:

- krizová intervence – aktivní vyposlechnutí si životní situace oběti, popisu událostí, které ji vedly k setkání. V takové situaci je nutná empatie ze strany naslouchajícího. Ale v této části není možno stanovovat jakési závěry a dělat rozhodnutí. Stejně tak není vhodné dávat rady.

- odhad – v této fázi pomáháme oběti při identifikaci a objasňování jejich potřeb a problémů, které se mohou objevit.

³² HUŇKOVÁ, M, VOŇKOVÁ, J.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 201

- screening – v této části si snažíme ověřit, že žena, která se o služby pomáhajícího centra uchází, je skutečně oprávněnou kandidátkou.

3. Realizace krátkodobého akčního plánu – pomoc spojená s poskytováním služeb (soupis právních podání, pomoc při zajištění stravy, odkaz na psychologickou poradnu, doprovod.)

4. Formální příjem (u oběti, která bude ubytována v azylovém zařízení) – žena v této fázi začíná formulovat své dlouhodobé plány.

5. Kvalitní krizová intervence se vyznačuje především pečlivým nasloucháním oběti, nezasahováním do jejího vyprávění, neudělováním žádných rad. Oběť je při poskytování krizové intervence potřeba podpořit, projevit jí empatii, poskytnout jí útěchu a dát jí najevo, že její to, co nám říká nebereme na lehkou váhu.

6. Hodnocení – v této fázi pomáhá pracovník centra oběti v ujasnění toho, co bude dál, jak oběť bude postupovat, jaké má požadavky, jak si situaci představuje dále.

7. Sestavení dlouhodobého akčního plánu – při čemž je nutno vycházet z toho, že splněný krátkodobý plán umožnil oběti vybudovat si pevný základ, na kterém může být postavena i realizace dlouhodobého plánu.

8. Realizace dlouhodobého akčního plánu spočívá v aktivní podpoře (právní sužby) a navrácení sebedůvěry. Pracovník sleduje pokrok v realizaci cílů, které si klientka předsevzala splnit. Centrum v této fázi poskytuje zejména poradenství sociální, právní, finanční, pomoc s hledáním ubytování apod. Je totiž velice důležité si uvědomit, že trauma z prožitého násilí se může začít „hojit“ až v momentě, kdy se oběť cítí v bezpečí.

9. Následné poskytování služeb – v určité fázi své životní cesty se oběť domácího násilí dostane do situace, kdy se rozhodne, že služby pomáhajícího centra už nebude využívat. V této fázi by mělo následovat výstupní interviu, ve kterém žena zhodnotí kvalitu služeb, které jí byly poskytnuty.

Ač se nám to může jevit jako naprosto zbytečné, musíme podotknout, že podstatným krokem k tomu, aby bylo násilí odstraněno je také práce s tím, kdo ho koná – s pachatelem. V různých zemích proto existují programy zaměřené na pachatele. Prioritou těchto programů by ale vždy mělo být bezpečí oběti.

Samozřejmostí celého procesu je nezveřejňování žádných údajů o oběti domácího násilí, neuvádění jí do situací ohrožujících její bezpečnost, nevnučování vlastních představ apod.³³

V České republice se problematice domácího násilí, prevenci a pomoci obětem, věnuje několik neziskových organizací, kterými jsou například: Elektra, Bílý kruh bezpečí a občanské sdružení Rosa. Od roku 2001 funguje celostátní telefonní linka pro oběti domácího násilí DONA, která nabízí psychologickou i právní pomoc.

V závěru této kapitoly pokládám za velmi důležité zmínit, že velkou roli v efektivitě ochrany společnosti před domácím násilím hraje v první řadě dostatečná informovanost odborné i laické veřejnosti.

8.1 OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ROSA

V předchozích kapitolách jsme zmiňovali občanské sdružení, jehož náplní je zejména pomoc týraným ženám.

Jen velmi krátce navážeme, jak by ženám mohl pomoci telefonát do občanského sdružení (dále jen O.s.), které se zabývá pomocí týraným ženám. Zmiňuji to zejména proto, že jsem zde měla možnost působit a přičichnout tak obsahu zmíněné intervence.

O.s. ROSA vzniklo v roce 1993 jako nadace, v roce 1998 se přeregistrovalo na občanské sdružení. Pracovnice o.s. ROSA prošly řadou odborných školení a výcviků v České republice i zahraničí.

Toto sdružení se specializuje na poskytování bezplatné komplexní psychosociální pomoci ženám, obětem domácího násilí.

ROSA považuje za svůj největší cíl zejména uznání domácího násilí jakožto závažného celospolečenského problému, zlepšení systému pomoci obětem (ženám) domácího násilí a jejich dětem. Za tímto účelem spolupracuje sdružení se státními a zastupitelskými orgány, policií a neziskovými organizacemi, zabývajícími se obdobnou problematikou.

³³ HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. Praha: Justiční akademie ČR. 2004. s. 203

V informačním a poradenském centru ROSA je nabízeno:

- jednorázové i dlouhodobé psychologické poradenství
- sociální poradenství
- právní poradenství
- zprostředkování psychiatrické pomoci
- podporu v náročné životní situaci

Mezi další služby, které o.s. ROSA nabízí patří možnost pobytu v azylovém domě. A klientky mohou také využít telefonickou pomoc a SOS linku.

Pokud klientka zvolí některé z nabízených služeb, kde bude sama účastna, bude se s ní pracovat v týmu společně se socioterapeutkou a psycholožkou. V případě potřeby je možná i účast psychiatričky a právnice. Standardní součástí poradenství je vyhodnocení rizik a vypracování bezpečnostního plánu.

9. Děti jako svědci domácího násilí

Domácí násilí bývá považováno za skrytou formu násilí, protože se odehrává v domácnostech, za zavřenými dveřmi. Ale právě v těchto domácnostech vyrůstají děti, které se stávají svědky domácího násilí. A právě tyto nevinné bytosti vidí a slyší, jak mezi osobami, které se mají rády, dochází k násilí, jak na sebe křičí, urážejí se vyhrožují si.

Děti si v průběhu socializace osvojují řadu postojů a způsobů chování nápodobou. Pokud jsou tedy svědky násilí v rodině, mohou tento model převzít a aplikovat ho ve svých vztazích k sourozencům, vrstevníkům a později i do partnerského života a vůči vlastním dětem.

9.1 DŮSLEDKY PARTNERSKÉHO NÁSILÍ NA DĚTI, JEHO SVĚDKY

„ Podle některých autorů děti v rodinách s výskytem domácího násilí trpí už tím, že jsou. Tyto děti prožívají emocionální trauma, pocity viny strachu a ztráty. “³⁴

Velmi často se stává, že takové děti mají narušené vztahy s vrstevníky, protože kvůli zkušenosti, kterou musely prožít, vnímají a reagují na realitu zcela jinak. Stávají se z nich „malí dospělí“, protože byli v dětském věku přinuceni zaujmout roli dospělého. Na druhé straně se u nich může též objevovat neadekvátní dětinské chování.

Děti, které jsou svědky domácího násilí, trpí stejnými obtížemi jako ty, které jsou týrány. Na prožité trauma děti reagují celou škálou projevů. Konkrétní podoba důsledků je dána kombinací celé řady faktorů. Mezi ně můžeme zahrnout:

- věk, pohlaví dítěte
- míru brutality násilí, jež bylo dítě vystaveno
- reakce okolí (podpora či netečnost)
- nestabilní výchovné metody a tělesné tresty

9.1.1 Psychické projevy

Sem bychom mohli zařadit zejména pocity úzkosti, bezmoci (děti nemohou matku ochránit, nemohou násilí nijak zabránit).

³⁴ GJURIČOVÁ Šárka, KOCOURKOVÁ Jana, KOUTEK Jiří.: *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad. 2000. s. 18

Dále jsou to zejména poruchy koncentrace pozornosti, které mohou vést až ke zhoršenému prospěchu.

U dětí se mohou dále objevovat pronikavé pocity ztráty, vzteku, smutku, zmatku nebo deprese. Velmi často se objevuje snížené sebevědomí spjaté s nedostatečným a věčně negativním sebehodnocením.

Sebeobviňování je dalším častým projevem u dětí, které zažily domácí násilí – zejména malé děti si myslí, že tatínek bije maminku, protože ony něco provedly (neuklidily si hračky, něco rozbily...)

Někdy mohou děti na prožité trauma reagovat regresí – návratem do předchozích, již překonaných vývojových období. Příznakem takové reakce bývá často noční pomočování, pasivita, žvatlání, noční můry a děsivé sny.

9.1.2 Psychosomatické projevy

Zde jsou nejčastějšími projevy zejména bolesti hlavy, břicha, celková zvýšená nemocnost. Může se objevovat nespavost. Může dojít i k pomočování, které je způsobené zejména psychickým stresem, strachem z dalších hádek či ataků.

9.1.3 Poruchy chování

Do této oblasti bychom nejspíše zařadili projevy verbální i fyzické agrese, nerespektování hranic, útky z domova. Dále potom u takových dětí můžeme sledovat dožadování se pozornosti, vyrušování, nebo jakési „věšení“ (nadměrná fixace) na jiné lidi.

Příznaky dětí, které byly vystaveny domácímu násilí³⁵

<u>CHOVÁNÍ</u>	<u>EMOCE</u>	<u>TĚLESNÉ SYMPTOMY</u>	<u>KOGNITIVNÍ SYMPTOMY</u>	<u>SOCIÁLNÍ SYMPTOMY</u>
Agresivita	Úzkost	Nespavost	Potíže s koncentrací	Nedostatek empatie
Výbuchy hněvu	Deprese	Zpomalený vývoj motorických funkcí	Opožděný vývoj řeči	Málo kontaktů s vrstevníky
Vzteky	Uzavření se	Poruchy příjmu potravy	Potíže s pamětí	Dobrovolná izolace
Nezralost	Nízké sebevědomí	Opožděný vývoj	Opožděný vývoj myšlení	Nedostatečné sociální dovednosti

³⁵ Občanské sdružení ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 60

10. Právní normy týkající se domácího násilí v české republice

Ochrana oběti by měla být základem každé intervence v případech domácího násilí. Legislativní opatření dané země významným způsobem ovlivňuje efektivnost prevence opakování násilí v rodině.

České právo nezná normativní definici domácího násilí. Pojmenování tohoto závažného celospolečenského problému v České republice zcela chybělo a na jeho zavedení mají zásluhu zejména nestátní neziskové organizace, které se tímto pojmem začaly zabývat.

Ochrana obětí domácího násilí je v českém právním systému obecně zakotvena v rámci občanského práva, rodinného práva, práva přestupkového a policejního ale také v trestním zákoně.³⁶

10.1 TRESTNÍ ZÁKON

V prosinci roku 2003 byla přijata novela trestního zákona, která vložением § 215a zavádí trestnost týraní osoby blízké žijící ve společném domě, nebo bytě, a to s účinností od 1.6.2004. Týráním je zde myšleno úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako příkoří. (Může tedy jít o bití, o pálení cigaretou, či jiné tělesné poškození. Ale i o psychické, fyzické či sexuální násilí, vydírání, nebo zneužívání. Vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám.) Trvání pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající, stejně jako se nevyžaduje vznik následků na zdraví oběti.

Podle § 215a trestního zákona bude ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, potrestán odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu.³⁷

³⁶ Občanské sdružení ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 35

³⁷ *Zákon č. 135/2006 Sb., § 215 trestního zákona*

Dne 14.března byl přijat zákon č.135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Modelem pro návrh tohoto zákona byl rakouský zákon proti domácímu násilí, který byl zaveden roku 1997.

1.1.2007 umožní v České republice vykázaní pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu či domu na dobu 10 dnů. Předběžným opatřením je možno požádat o prodloužení této doby, a to maximálně na dobu jednoho roku. Zároveň tento zákon počítá se zřízením tzv. intervenčních center.

Od 1.1.2007 získává Policie ČR oprávnění rozhodnout o vykázaní pachatele domácího násilí ze společného obydlí a zákazu vstupu na něj. Podle § 21a, odstavce 1 zákona o Policii je policista oprávněn, lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti, vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí toho, kdo je podezřelý z takového jednání. Součástí vykázaní je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž vykázaní směřuje (dále jen „vykázaná osoba“), je poté povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázaní vztahuje. Rozhodnutí o vykázaní se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje.

Rozhodnutí o vykázaní se písemně vyhotoví do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí. Vyhotovené rozhodnutí se v opise doručí vykázané osobě a ohrožené osobě. Tento opis rozhodnutí o vykázaní spolu s opisem úředního záznamu doručí policista podle § 21a, odstavce 6 příslušnému intervenčnímu centru.

V případě, že ve společném obydlí, na které se rozhodnutí o vykázaní vztahuje, žije nezletilá osoba, doručí se opis rozhodnutí o vykázaní spolu s opisem úředního záznamu ve stejné lhůtě též příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

10.2 VYKÁZÁNÍ V ROCE 2008

V České republice bylo v období od 1.1 – 31.12. 2008 evidováno 679 rozhodnutí Policie ČR na základě zákona 135/2006 Sb., o vykázaní nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí.

Tyto údaje jsou evidovány zejména prostřednictvím intervenčních center.

Celkový počet vykázaní byl o 183 případů nižší než počet vykázaní v roce 2007, tedy v prvním roce účinnosti zákona na ochranu před domácím násilím.

V souvislosti s těmito 679 případy bychom měli zdůraznit, že bezprostředně ohroženo bylo 698 dospělých osob, z toho 651 žen a 47 mužů.

Ve sledovaném období Policie ČR evidovala celkem 586 dětí přítomných policejnímu zásahu i násilnému incidentu, který zákroku předcházel.³⁸

10.3 INTERVENČNÍ CENTRA A JEJICH VYTÍŽENOST

Model intervenčních center (dále jen IC) vychází taktéž ze zkušeností sousedního Rakouska.

IC by měla poskytovat obětem domácího násilí proaktivní služby, to znamená, že by měla aktivně kontaktovat oběti a informovat je o jejich právech, specializovaných centrech a možnostech pomoci.

Zřizování intervenčních center spadá pod novelu zákona o sociálním zabezpečení. Podle § 74a, odstavce 1 tohoto zákona, se osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých, nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž poskytuje zprostředkování následné pomoci, zejména lékařské, psychologické a právní.

Intervenční centra vznikla v roce 2007 v každém kraji. Jejich pracovníci absolvovali odborná školení a praktické výcviky.

V roce 2008 byla založena Asociace pracovníků intervenčních center ČR, o.s.

IC poskytují na základě § 60a zákona 108/2006 Sb. povinnou pomoc všem lidem ohroženým domácím násilím, tzn. nejen těm, o kterých se dozví od Policie ČR na základě vykázaní, ale také těm, kteří se na IC obrátí sami. Počet lidí, kteří se obrátili na IC bez předchozího zásahu Policie ČR vzrostl.

V roce 2007 to bylo 5 364 lidí, v roce 2008 potom 8 805 lidí.

³⁸ Občanské sdružení ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 72

V průměru na jedno IC v roce 2007 připadalo 620 veškerých kontaktů, v roce 2008 to bylo 837 kontaktů.³⁹

³⁹ NADACE ROSA.: *Zpráva o stavu domácího násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace Rosa. 1997. s. 52-54

11. Příklady z praxe

V této kapitole bych se chtěla věnovat zejména případům, o kterých jsem četla, které jsem slyšela od obětí domácího násilí, ale také jednomu, který jsem já sama vnímala očima dospívajícího člena rodiny.

Po tom, co zmíním jednotlivé příběhy, pokusím se na nich ukázat typické prvky násilí, o kterých jsem pojednávala v předešlých kapitolách.

V závěru totiž zjistíme, že ač se jedná o desítky případů takového jednání, vždy nacházíme společné prvky jeho vzniku, motivy ale také způsoby řešení.

11.1 KAZUISTIKA Č.1

LUCIE, 48 let

Lucie se narodila v roce 1962 jako prvorozená. Její otec byl vyučený strojník ale téměř celý život se živil jako profesionální řidič. Matka se vyučila dělnicí a toto zaměstnání také dělala do svého důchodového věku.

O čtyři roky se rodičům Lucie narodil syn, Lucčin bratr.

Po skončení základní školy, započala Lucie studium střední ekonomické školy. Ve škole neměla po celou dobu studia jediný problém, studium jí bavilo. Ve svých patnácti letech měla Lucie svou první známost. Trvání tohoto vztahu nebylo dlouhé, matka ho překazila.

V osmnácti letech Lucie poznala svého budoucího manžela. Hned po ukončení střední školy se odstěhovala spolu s ním do domu jeho rodičů. Po téměř dvouleté známosti, byla svatba. Lucie otěhotněla a ve svých 20 letech porodila syna. Čtyři roky poté dceru.

Toto období považuje Lucie za nejšťastnější v jejím životě.

Když byly dceři tři roky, onemocněl manžel Lucie roztroušenou sklerózou, rok na to zemřel. Lucie jeho ztrátu nesla těžce zejména proto, že na své děti byla sama.

Po třech letech potkala Lucie muže, který ji, dle jejích slov, vnímal, poslouchal a hlavně chápal. Po několikaměsíčním vztahu se Petr k Lucii a jejím dětem nastěhoval.

Petr pocházel ze Slovenska, jeho matka měla základní školu a pracovala jako prodavačka. Po většinu svého života pracovala v domácnosti. Otce Petr nikdy nepoznal, žil tedy pouze se svou matkou a bratrem. Vyučil se sklářem a hned ve svých osmnácti letech se začal sám živit.

Po třech letech vztahu s Petrem se Lucie rozhodla prodat svůj dosavadní byt a začít stavět rodinný dům. Vše se zdálo ideální.

Partnerské násilí v tomto případě začalo stupňující se žárlivostí ze strany Petra. Lucie říká, že nikdy nebyl důvod k tomu, aby musel tolik žárlit. Jeho žárlivost vždy začala výčitkami, které přerostly v ponižování výhružky a nakonec i násilí – Lucie obvykle dostala facku.

Nejprve to Lucie nepovažovala za zvláštní. Druhý den totiž vždy Petr přinesl květiny a své chování omlouval tím, že byl velmi unavený a vyčerpaný. A že Lucii zkrátka miluje, že tohle musí pochopit. Lucie to vždy přijala s tím, že v každém partnerství jsou nějaké problémy.

Situace se ale zhoršovala, žárlivé scény a nadměrné ataky se odehrávaly stále častěji. Lucie nesměla nosit sukně, nesměla pozdravit na ulici žádného ze svých kamarádů, a jakmile přišla o trochu později z práce, Petr ji ztropil scénu, která obvykle nekončila jen fackou, ale tak strašným zbitím, že se Lucie jen málokdy mohla hýbat. Jak sama říká, věděla, že něco není v pořádku, ale stále si pokládala otázku, zdali ta chyba není skutečně v ní. Nikomu o svém problému neřekla. Nejen, že se styděla, ale zejména měla pocit, že je to hloupé, a že se to zkrátka občas děje všude.

Partnerské násilí v tomto případě trvalo deset let. Petr bil nejen Lucii, ale i její dvě děti. Důvody podle Lucie neexistovaly. Lucie se vrátila pozdě z práce, dlouho nakupovala, koupila si nové oblečení. U dětí stačilo, když přinesly horší známku ze školy a nebo jen neposlechly otčíma.

Vztah s Petrem trval třináct let, z toho deset let Lucie trpěla násilím. Po třinácti letech Lucie poznala muže, který ji pomohl za tímto vztahem udělat tečku. Lucie od Petra odešla. Nebála se, protože věděla, že je tu někdo, kdo stojí při ní, najednou totiž nebyla sama. Její dvě děti byly dospělé, její rozhodnutí akceptovaly.

Lucie nikdy na Petra nepodala trestní oznámení, nikdy jako důvod rozchodu neuvedla domácí násilí.

Petr žije dodnes v domě, který patří Lucii, o dceru se nestará, neplatí alimony, má několik milenek, s žádnou nežije.

Lucie v současné době prožívá nový vztah, vychovává nejmladší dceru, s Petrem se kvůli dceři snaží udržovat jen dobré styky.

11.1.1 Rozbor kasuistiky č.1

Lucie poznala svého násilnického partnera v období, kdy byla naprosto sama. Její rodina s ní nedržela a ona se musela, i přesto, že ztratila milujícího partnera, postarat o své dvě děti. Petr do jejího života vstoupil v situaci, která byla velmi ovlivněna Luciinou samotou a beznadějí. Viděla v něm, jak ona sama říká, vysvobození a oporu.

Petrovo dětství nebylo pozitivní, matka trpěla depresemi, po většinu života nepracovala a den trávil pitím. Nikdy o své dva syny neprojevovala zájem, byla ráda, když odešli z domova.

V počátcích byla motivem násilí žárlivost, která vždy vyústila „pouze“ v jakýsi slovní útok, vyhrožování, ponižování... Po čase už byla motivem jakákoliv maličkost, zkrátka vše, co se Petrovi nelíbilo. Takové situace vždy začaly hádkou, hádkou, ve které měl hlavní a jediné slovo Petr. Při takových situacích docházelo ve vztahu k fyzickému násilí, Petr Lucii bil, kopal do ní, házel po ní předměty, dusil ji pod polštářem, zapálené sirky jí vhazoval do vlasů... Fyzické násilí provázelo násilí psychické, kdy Petr Lucii vyhrožoval, nadával ji, ponižoval před dětmi, rodinou, přáteli, arogantně reagoval na to, co říkala a zesměšňoval ji.

Jen velmi zřídka docházelo v Luciině případě k násilí sociálnímu. Ano, může se zdát, že hlavním motivem žárlivosti byly vztahy, které Lucie udržovala se známými, s kolegy a přáteli. Petr na to reagoval vždy podrážděně, ale nikdy Lucii nezamkl doma, nikdy ji nezakázal chodit do práce, chodit pro děti do školy, nebo nakupovat.

Co bychom ale měli zmínit je násilí ekonomické, které se tu jistě objevilo, Petr bral Lucii veškeré peníze, které vydělala, dával jí jakési kapesné a kontroval, co nakupuje. Před dětmi chtěl, aby se matka o peníze doprošovala a říkala, jak je „tatínek“ nepostradatelný, jak živí celou rodinu. Bez něj by to nešlo.

Co se týče reakcí a chování ze strany oběti, vidíme zde typické svalování viny na sebe, Lucie o problému nikomu neřekla. Bála se, neustále si říkala, že vina musí být v ní, že ona je tou příčinou.

Lucie neustále omlouvala Petrovy „úlety“. I přesto, že ji zbil tak, že se nemohla hýbat, ona mu odpustila a věřila jeho slovům, která slibovala změnu.

Typicky se i v tomto případě objevuje situace, kdy si žena uvědomí, že to není normální, že se skutečně děje něco špatného, ale zalekne se. Ona ví, že se to dít nemá, ale

zároveň se bojí něco udělat. Bojí se, že ji nebo dětem bude ublíženo, když se pokusí odejít, bojí se, že zůstane bez peněz, zázemí... Navíc je zde dcera, které přece nemůže vzít otce.

Petr je ve společnosti oblíben, rodinní známí ho mají celkem v oblibě, nikdy by nikdo nevěřil, že je schopen něčeho takového, proto Lucie raději mlčela. K tomu všemu, nemohla pošpinit otce svého dítěte, jak by se pak dívali lidé na její nejmladší dceru?

Lucie trpěla. Trpěla, když ji Petr bil, když bil její dvě děti, ale věděla, že nemůže nic dělat. Nebyl nikdo, kdo by ji pomohl, nikdo, kdo by ji uvěřil. A tak stále věřila, že se Petr změní. „Vždyť on přece není ve skrytu duše zlý, je prostě jen unavený z práce, dře, abychom měli co jíst. A navíc mě miluje.“ Zde vidíme jasné popírání problému spolu se svalováním viny na sebe samotnou. Chybu vidí oběť u sebe a stále věří, že partner je dobrý člověk.

Co se týče intervence, v tomto případě bych jasně doporučila při ataku ze strany partnera ihned zavolat PČR (Policie České republiky). Bohužel se příběh odehrával v době, kdy ještě PČR nemohla pachatele vykázat ze společného obydlí, takže by se asi vše vyřešilo pokoutou, kterou by Petr zaplatil. Lucie jasně říká, že by po odjezdu PČR situace byla ještě neúnosnější, že by dokonce nemusela přežít.

V Luciině případě bych jednoznačně doporučila informovat se na možnost pobytu v azylových domech pro oběti domácího násilí. Lucie by tak čas a klid na vyřešení své situace a mohla by plánovat, jak dále.

I přesto myslím, že zde panoval obrovský strach z toho, že by Petr mohl ublížit nejen Lucii, ale hlavně jejím dětem. To nechtěla riskovat. Obětovala se.

11.2 KAZUISTIKA Č.2

PETRA 32 let

Petra se narodila jako první a jediné dítě. Její matka vystudovala gymnázium, pracovala jako fakturantka v menší firmě. Otec zemřel, když bylo Petře 15 let. Od té doby se matka uzavřela do sebe a s Petrou vedla jen velmi omezenou komunikaci. Když se Petra po základní škole rozhodovala, kam dál, neměla motivaci studovat nějakou lepší školu, matce to bylo jedno, a tak Petra zvolila tříletý učební obor – kuchař, číšník. Tuto školu bez problémů dodělala a hned po škole se začal život jako servírka.

Ve dvaceti letech Petra poznala Davida, do kterého se bezmezně zamilovala. Davidovi bylo tehdy 35 let a byl ženatý. Pracoval jako inženýr v mezinárodní firmě, ve které pracoval

spolu se svou ženou. V tomto manželském vztahu měla Davidova manželka dominantní roli, David neměl žádné slovo a téměř ve všem se musel podřizovat. S Petrou se David scházel tři měsíce. Většinou se scházeli v garsonce, kterou si Petra sama koupila. Poté, co se David rozvedl, dovedl Petru k tomu, aby svůj byt prodala. Argumentoval zejména velikostí bytu ale také svou prací. Koupil tedy pro sebe a Petru byt větší a blízko svého zaměstnání.

Petra souhlasila, Davida milovala, konečně se po smrti otce cítila v přítomnosti muže tak dobře. V místě nového bydliště si našla i novou práci. Tato se ale Davidova nelíbila, Petra pracovala jako servírka, obvykle nosila krátkou sukni, přiléhavou společenskou košili a velmi často se dávala do řeči se zákazníky, které obsluhovala. David často chodil do podniku, kde Petra pracovala, aby viděl, jak a s kým se baví. Petra tomu zpočátku nevěnovala pozornost, nebrala to jako omezování, nýbrž jako Davidův zájem, jako projev lásky. Jelikož se ale Petra vracela zejména v ranních hodinách, David jí dal najevo, že se mu tato práce nelíbí, že by chtěl, aby si Petra více užívala. On vydělával dost peněz, aby uživil oba. Petra dala výpověď. Situace jí nepřišla divná ani ve chvíli, kdy jí David řekl, že by nemusela mít vlastní mobilní telefon. „Jednak se zbytečně platí dva účty a hlavně, jsme přece pořád spolu, nemusí mít dva telefony“.

Petra se po čase domu nudila, David byl v práci, často během dne nečekaně přišel domů a potěšil Petru nějakým dárkem, ale i tak Petra nevěděla, co s časem. Zpočátku chodila ven s kamarády, ale ani to netrvalo věčně, David Petře vyčetl nadměrné utrácení. Petře situace začala být nepříjemná, chtěla mít vlastní peníze, i ona chtěla Petrovi koupit občas nějaký dárek. Podala si tedy několik inzerátů na práci, rozeslala několik životopisů a čekala, jestli se jí někdo ozve. Bohužel jí nedošlo, že veškeré nabídky, které reagovaly na její inzeráty směřovaly na rodinné telefonní číslo, na číslo, které měl David. David Petře o ničem neřekl.

Po čase se Petra dozvěděla, co jí David tají, naštvála se, sbalila si pár věcí a odešla. Neměla ale kam jít, jela k matce, která jí jasně řekla, že si takové problémy musí vyřešit sama. Nezapomněla jí připomenout, že ona vždy říkala, že David není ten pravý. Petře došlo, že nemá kam jít, přátele, které měla, díky Davidovi ztratila. Ale on to přece dělá proto, že ji miluje, měla by se tedy vrátit, vždyť on to nemá lehké, má moc práce...

Po Petřině návratu domů, jí David přivítal nečekaně mile, začal se omlouvat a argumentovat svou velkou láskou a tím, jak on vše myslí dobře, že on je jediný, komu na Petře opravdu záleží. Petra na vše zapomněla. Vždyť David má přece pravdu.

Napětí se ale stupňovalo, Petra nejen, že nesměla jít ven, ona už nemohla jít ani nakoupit. Pokud musela k lékaři, vezl ji vždy David, který musel jít s ní. Musel vědět o tom, kdy je, kam objednaná. Vše vyvrcholilo tím, že se jednoho dne Petra probudila doma zamčená. Byla naštvaná a rozhodnutá říci Davidovi, co si o tom všem myslí. Ten ale přišel z práce s kyticí, sladkou bonboniérkou a sladkými řečmi o tom, jak chce, aby byla Petra v bezpečí, že mu na ni záleží, že by si to jistě její otec takto přál.

Co se skutečně děje pochopila Petra po čtyřech letech vztahu. Chtěla několikrát odejít, ale David vyhrožoval, že se zabije, že ho bude mít na svědomí, že je tak sobecká, a že na její sobeckost doplatil i otec, který spáchal sebevraždu. To bylo pro Petru velmi bolestivé. Nechtěla a možná ani nemohla odejít.

Petra je s Davidem dodnes. Vzali se, svatbu měli jen za přítomnosti několika lidí. Petra nikdy nepoznala nikoho z Davidovy rodiny, nikoho z jeho přátel, kolegů...

V současné době spolu čekají dítě a citují Petru „doufá, že se něco změní, že se v Davidovi něco pohne a ona už konečně nebude tak sama“.

11.2.1 Rozbor kazuistiky č.2

Na předešlé situaci vidíme zejména prvky sociálního násilí, lépe řečeno sociální izolace, která vede k psychickému tlaku.

David se Petry nikdy nedotkl, nedokázal by ji uhodit. Fyzické násilí tedy můžeme zcela vyloučit.

Manipulace, ovládání ze strany Davida a totální Petřina odevzdanost byly hlavní náplní vztahu. Petra byla ve vztahu submisivní, zcela podřízená a to bylo spouštěčem partnerského násilí, v tomto případě zejména násilí psychického a sociálního.

Můžeme mluvit i o ekonomické izolaci. Petra neměla vlastní účet, neměla přístup k penězům. Dříve, když nakupovala, musela mít ke všemu lístek, po čase už nesměla nakupovat vůbec. Vše zařizoval Petr. Konečně mohl mít dominantní roli on.

Toto je velmi dobrý příklad, na kterém si uvědomíme, že když se řekne „násilí“, nemusí jít vždy o fyzický kontakt.

Ani v tomto případě oběť nevyhledala pomoc u odborníků. Nemyslím, že by to bylo díky tomu, že by byla nedostatečně informovaná, ale spíše proto, že si sama myslela, že se tolik neděje, že má jen hodného partnera, který svou lásku občas projevuje nadmíru efektivně. Byla ráda, protože ji nikdy nikdo takto nemiloval.

Na obou kazuistikách vidíme základní prvky domácího násilí. Setkáváme se zde s násilím psychickým, fyzickým, ekonomickým, ale i sociálním.

Vidíme zde typickou oběť, která nevidí vinu v pachateli, ale sama v sobě, nevěří, že by se něco dělo špatně, vše dle jejího úsudku odpovídá normálním rodinným situacím, a když už se něco stane, ona si to přece vždycky zaslouží.

Ve druhé kazuistice vidíme příklad muže, který je vzdělaný, na pohled velmi sympatický, zabezpečený a oblíbený. Nikdo by do něj neřekl, že doma, za zavřenými dveřmi týrá svou partnerku.

Ani v jednom případě oběť nevyhledala pomoc. Lucie v první kazuistice několikrát chtěla přivolat Policii ČR, když ji Petr napadl, nikdy jí to nedovolil. Čím více mu vzdorovala, tím více jí ubližoval. A proč se Petra neobrátila například na BKB? Nevěřila, že by ji někdo mohl poslouchat, natož uvěřit. Zpočátku myslela, že si to, co se jí děje zaslouží, později pochopila, že je něco špatně, ale nemohla s nikým o svém problému mluvit. Tiše trpěla.

Co se týče intervence v tomto případě, řekla bych, že Petra byla ve skutečně složité situaci. Neměla totiž přístup ani k telefonu, aby si mohla zavolat na krizovou linku, nebo přivolat PČR. Byla skutečně sociálně izolovaná. Je otázkou, do jaké míry to Petře přišlo jako omezování, a do jaké míry jí to vyhovovalo.

I přesto, že byla ostře hlídána, myslím, že se mohla, v rámci nákupu, či návštěvy doktora, zkusit dostat do kontaktu ať už s intervenčním centrem nebo krizovou telefonickou (internetovou) linkou občanských sdružení. Ale jak jsem řekla, z příběhu je více než jasné, že Petra byla ve vztahu „vcelku spokojená“.

11.3 KAZUISTIKA Č.3

MARTINA 38 let

Martina se narodila v úplné rodině. Její otec měl dokončenou základní školu a pracoval jako dělník, matka vystudovala střední školu a byla zaměstnaná jako úřednice.

Martina vystudovala gymnázium, v devatenácti letech se provdala po velmi krátké známosti. Před tímto krátkodobým vztahem měla Martina vztah trvající čtyři roky. Ten bohužel skončil. Sňatek s novou známostí byl pak jakousi reakcí na rozvod.

Manžel Jan pocházel z dělnické rodiny, vyrůstal pouze s matkou.

Po roce manželství se Martině narodil chlapec, o dalších pět let později dcera. Problémy v tomto vztahu začaly již při narození prvního dítěte. Manžel na chlapce žárlil, nechtěla, aby Martina kojila, zakazoval jí to.

Celá rodina bydlela v rodinném domě společně s tchýní Martiny. Ta se jim snažila všemožně pomáhat s domácností, ale postupně začala celou rodinu organizovat a měla hlavní a jediné slovo.

Partnerské násilí začalo urážkami, ty se postupem času změnily v opakované fyzické napadání. Martina dokonce mluvila o tom, že byla několikrát znásilněna, později se manželovi raději podvolovala.

Co se týče rodičovského přístupu, Jan se o děti téměř vůbec nestaral. V jeho výchově se objevoval drilový přístup. Děti byly nuceny k nepřiměřené práci, nesplnitelným úkolům a pokud děti nesplnily jeho požadavky, dokonce je i fyzicky trestal. Jeho výchova vedla bezpochyby k disharmonickému vývoji obou dětí. Chlapec se dokonce do svých čtrnácti let pomočoval.

Manžel Jan neměl v posledních osmi letech stálou práci, a tak Martinu přinutil, aby si na sebe vzala půjčku a koupil si za vypůjčené peníze motorku. Po čase se na motorce vyboural, díky těžkým zraněním byl na pobytu v lázních, kde se seznámil s vysokoškolsky vzdělanou ženou, která se posléze stala jeho milenkou.

Pracovnice OSPOD měla podezření na fyzické týrání, a tak podala trestní oznámení. Martina by to nikdy nedokázala, na to se příliš styděla.

Jan byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na dva roky.

11.3.1 Rozbor kazuistiky č.3

Poslední kazuistika jako jediná zmiňuje vliv domácího násilí a dítě. V tomto případě došlo dokonce k samotnému týrání dětí, i když to bylo jen bití za nesplněný úkol, nebo drolivý způsob výchovy. Chlapcovo pomočování svědčí o špatném psychickém vývoji.

Z uvedeného příběhu nám do popředí jasně vystupuje fyzické, psychické, ale také sexuální násilí. Martina byla nejen bita, ale také urážena, ponižována a k tomu všemu byla nucena k sexu s mužem, který se jí protivil.

Můžeme jen dedukovat, proč měl Jan na Martinu takový vliv. Je možné, že to bylo z velké části ovlivněno tím, že celá rodina žila v rodinném domku společně s Janovou

matkou. Ta vychovávala nejen samotného Jana, ale v budoucnu i celou jeho rodinu. Martina neměla žádné slovo. Zpočátku byla jen urážena, po čase ji Jan manipulativně ovládal.

Jan, z toho co víme, nepoznal výchovu otce. Je proto otázkou, proč se takto choval. Možná si otce v budoucnu kompenzoval, možná mu představu otce takto vykreslila jeho dominantní matka.

I v tomto případě vidíme, že se žena nedokázala obrátit nikam. Považovala situaci za ostudnou a bála se o ní s kýmkoliv mluvit. Než by se někomu svěřila, raději trpěla násilné chování svého muže. I přesto, že viděla, jak ubližuje jejím dětem, nedokázala se na nikoho obrátit.

Janě bych stejně jako v předešlých případech doporučila volat PČR hned, jakmile jí bylo ublíženo. Pokud by se obávala toho, že nebude důvěryhodná, pak je tu telefonická krizová linka občanského sdružení ROSA (popř. DONA linka), kde by se mohla jen informovat, jak se v takovém případě postupuje. Dozvěděla by se, že by jí mohlo být poskytnuto přístřeší, nejen pro ni, ale i pro její děti. Nejen přístřeší ale i bezplatná, odborná pomoc pro ni ale i její děti.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila zejména o jasné definování pojmu násilí, ale i pojmů, které s tímto bezprostředně souvisejí. Nastínila jsem, že do pojmu domácí násilí nemusí nutně spadat pouze partnerské násilí, o kterém píší, ale také násilí vůči starým lidem a vůči dětem.

Charakterizovala jsem druhy partnerského násilí a vyjmenovala, co do jednotlivých druhů můžeme zařazovat, tedy s jakými konkrétními způsoby provedení se může oběť setkat tváří v tvář.

Zaměřila jsem se nejen na profil oběti, ale i pachatele násilného jednání, protože jsem si chtěla jednoznačně odpovědět, zdali existuje typ člověka, který se snáze stane obětí, nebo typ člověka, u kterého můžeme takové jednání očekávat.

V neposlední řadě jsem zmínila, jaká pomoc se může obětem násilného jednání dostat, kam se takové oběti mohou obrátit.

Jednotlivé kazuistiky mi pomohly k tomu ukázat druhy násilí, na kterých jsem pak mohla jednotlivě poukazovat na formy násilí, které se nejčastěji objevují.

Myslím, že jsem ke svým předem stanoveným cílům skutečně došla. Pochopila jsem ovšem, že nikdy se nesetkáme se dvěma oběťmi, které by zažily totéž. A nikdy nenajdeme úplně jasnou a tudíž velmi jednoduchou odpověď na to, proč oběť od pachatele neodejde. Co případ, to jiná odpověď, proto bych chtěla zdůraznit, že právě tom je pro mě sociální práce. O tom, že je nutné přistupovat k případu nebo k člověku objektivně, bez předsudků a s nutnou dávkou znalostí.

SEZNAM LITERATURY

Literární zdroje

GJURIČOVÁ Šárka, KOCOURKOVÁ Jana, KOUTEK Jiří.: *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3.

HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇKOVÁ, Jiřina.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004. 188 s. ISBN 80-239-2106-1.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, o. s.: *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích (studie)*. Praha: P&M, 2002. 136 s. ISBN 80-86284-19-0.

MATOUŠEK, Oldřich.: *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 272s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla (eds.): *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila.: *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2006. 256 s. ISBN 80-7178-475-3.

DUNOVSKÝ, J, DYTRYCH, Zdeněk., MATĚJČEK, Zdeněk.: *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. 245 s. ISBN 80-7169-192-5

ŠMOLKA, Petr, MACH Jan.: *Když Vás trápí někdo blízký*. Praha: Portál, 1999. 175 s. ISBN 80-7178-337-4.

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 872s. ISBN 978-80-7367-414-4.

ČÍRTKOVÁ Ludmila.: *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.

MATOUŠEK, O.: *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 2003. 161 s.

ISBN 80-86429-19-9.

Prameny

ČÍRTKOVÁ, Ludmila.: *Domácí násilí ve faktech a teoriích* In: Gender, rovné příležitosti, výzkum, první vydání, Praha, Sociologický ústav. 2002

ČÍRTKOVÁ, Ludmila.: *Oběti domácího násilí*, Psychologie dnes, číslo 1. 2001

ČÍRTKOVÁ, Ludmila.: *Domácí násilí – zatím víme více o obětech* In: Zpravodaj BkB, číslo 2. 2003

Nadace ROSA.: *Zpráva o domácím násilí – Dneska Tě ještě nezabiju*. Praha: Nadace ROSA, 1997 (CD)

Elektronické zdroje

Občanské sdružení ROSA. *Výroční zpráva za rok 2008*. [Cit. 2009-09-22]. Dostupné na internetu: [<http://www.rosa-os.cz/o-nas/vyrocní-zpravy/>]

Občanské sdružení ROSA. *Statistika za rok 2008*. [Cit. 2009-09-25]. Dostupné na internetu: [<http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>]

Občanské sdružení ROSA. *Mýty o domácím násilí*. [Cit. 2009-10-11]. Dostupné na internetu: [<http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili/>]